JOURNALISTI

10
2018

Suomen Journalistiliiton
ammattilehti
94. vuosikerta 7.9.2018

Tekno-mies

Toimittaja Tero Lehto kansantajuistaa lehtensä insinöörijutut.

10

PUOLET PÄÄTOIMITTAJISTA ON NAISIA S. 6 JSN: KOHULLA EI OLE VAIKUTUSTA NEUVOSTON TYÖHÖN S. 8

tässä lehdessä

KANNEN KUVA: JOONAS BRANDT

Toimitussihteeri Seija Suihkonen hyppäsi työpäivän jälkeen vapaaseen pudotukseen. 30

KUVA: TOMMI ITKONEN

Miksi poliisi poisti kovin ottein Sam Husseinin Trumpin ja Putinin lehdistötilaisuudesta? 21

Kehitysyhteistyöjärjestö Vikes törmäsi erikoiseen tilanteeseen: säätiö haastettiin oikeuteen Keniassa. 28

KUVA: KARL VILHJÁLMSSON

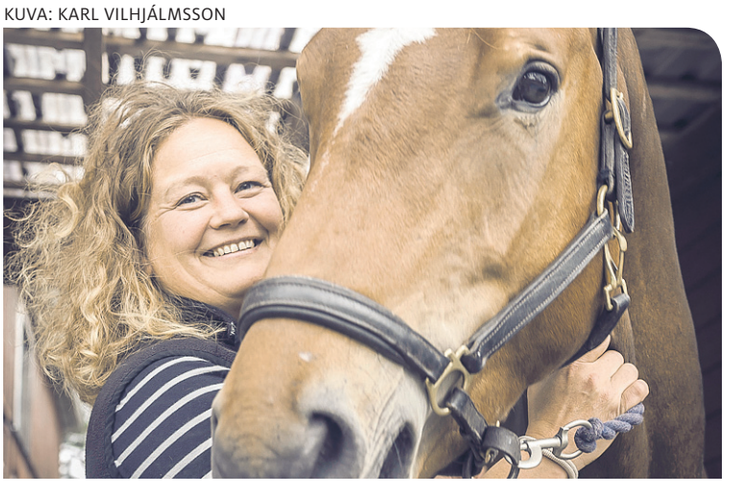

Jannika Lindén på tidningen Östnyland tyglar stressen med sin häst Stella. 18

KUVA: KONSTA LEPPÄNEN

Ilkka Pernu tutki sisäilma-asioita niin perusteellisesti, että alkoi itsekin oireilla. 22

KUVA: KAI WIDELL

Toimittaja saa rikkoa lakia

MARIA PETTERSSON maria.pettersson@journalistiliito.fi Twitter: mariapetterss0n

Julkisen sanan neuvoston viime kuun kannanotto on radikaali. Neuvoston mukaan journalistit voivat rikkoa lakia, mikäli tilanne sitä vaatii. Kannanotto oli yleisluontoinen, mutta linkittyy *Helsingin Sanomien* Puolustusvoimien Viestikoekeskusta käsitelleeseen artikkeliin (*HS* 16.12.2017), joka herätti paljon keskustelua myös ammattikunnan sisällä.

Sananvapaus taataan perustuslaissa. Siitä puhuttaessa keskitytään useimmiten siihen, mitä saa sanoa. Sananvapauteen kuuluu kuitenkin lain mukaan myös oikeus saada vastaanottaa tietoja, ja tähän myös JSN viittaa. Neuvoston kannanoton näkökulma ei ole se, että journalistien pitäisi saada sananvapauden nimissä levittää esimerkiksi salaiseksi luokiteltua tietoa. Sen sijaan kansalaisten on joskus saatava sananvapauden nimissä vastaanottaa tietoa, joka on syystä tai toisesta luokiteltu salaiseksi.

Nostaako JSN nyt *Journalistin ohjeet* lakia ylemmäksi? Ohjeet ovat tiukemmat kuin laki, joten ristiriitaa syntyy harvoin. On jo yleisesti hyväksyttyä, että journalisti toimii joskus lain edessä toisin kuin muut. Esimerkiksi lähdesuojan arvon ymmärtävät lähes kaikki.

> ”Nostaako JSN nyt Journalistin ohjeet lakia ylemmäksi?

Kun katsomme esimerkiksi Kiinaa, Venäjää tai demokratiasta pois lipuvaa Unkaria, meille on itsestään selvää, että journalistien velvollisuus on paljastaa tietoa, jota päättäjät eivät halua julki – vaikka tietojen paljastaminen olisi laitonta. Suomen sananvapaustilanne on täysin toinen, mutta sama periaate pätee täälläkin: joskus tietoja on julkaistava, vaikka se olisi vastoin lakia.

Toimittajien ja vallankäyttäjien välillä on väistämättä jännite. Tehtävämme ei ole ylläpitää yhteiskuntarauhaa. Jos toimitus arvioi tärkeän tiedon paljastamisen olevan yleisölle olennaista sekä edistävän demokratiaa, sen on paljastettava tieto silläkin uhalla, että tieto uhkaa vaikkapa Suomen sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Jokainen tapaus on harkittava erikseen: onko kansalaisen todella välttämätöntä saada tulenarka tieto, jotta hänen perustuslain takaama sananvapautensa toteutuisi?

Vapaudu vankilasta -kortti neuvoston lausuma ei tietenkään ole. Journalisti vastaa teoistaan samalla tavalla kuin kuka tahansa. Mikäli oikeus toteaa teon laittomaksi, toimitus kantaa siitä seuraukset. Neuvoston kannanotto kertookin, että vaikka toimittaja toimisi laittomasti, hän saattaa silti toimia oikein.

Journalisti vaalii laadukasta journalismia, sananvapautta ja alan parhaita perinteitä. Journalisti tarkastelee kriittisesti media-alaa ja sen ilmiöitä.

Onko JSN toimintakykyinen?

Kysymys Julkisen sanan neuvoston toimintakyvystä on noussut esiin muun muassa *Suomen Kuvalehden* käsiteltyä kriittisesti neuvostoa ja neuvoston toimistoa johtavaa **Elina Grundströmiä**. Ongelmat johtamisessa on otettava erittäin vakavasti ja selvitettävä perin pohjin. Puheenjohtajan saama negatiivinen julkisuus vaikuttaa väistämättä neuvoston julkikuvaan ja sitä kautta uskottavuuteen. Se on kuitenkin eri asia kuin toimintakyky. Toimintakykyä mitataan toisella tavalla: tarkastelemalla päätöksiä ja päätöksentekoprosessia. Käsitelläänkö kantelut ripeästi? Ovatko ne oikeudenmukaisia? Yleisön ja alan on koettava, että päätökset ovat reiluja ja linjakkaita.

Entä mitä asiasta ajattelee neuvosto itse? Kysyimme kaikilta jäseniltä, millaista työskentely JSN:ssä on Grundströmin aikana ollut. Tulokset löytyvät *Journalistin* verkkosivuilta sekä tästä lehdestä.

KASVO

JOHN SEVERINSON

- 34-vuotias Facebookin ja Instagramin Pohjoismaiden mediakumppanuuksien johtaja. Työskentelee Tukholmassa.
- Aloitti työssään keväällä 2017. Työskenteli aiemmin Egmont-kustannuksen digitaalisena johtajana.
- Yksi 12. lokakuuta järjestettävän Journalismin päivän puhujista.

Suhdetyötä somejätissä

John Severinsonin työ Facebookissa on pitää toimittajat ja kustantajat tyytyväisinä. Hän ei kuitenkaan lupaa, että uutissivustoille syötetyn yleisön määrä palaisi ennalleen.

MARJA HONKONEN, TEKSTI • JOHANNA HANNO, KUVA

Pahoittelut mediataloille, mutta Facebookista tulleiden yleisövirtojen kulta-ajat ovat todella ohi.

Yhtiön Pohjoismaiden mediakumppanuuksista vastaavaa osastoa johtava **John Severinson** muotoilee viestin diplomaattisesti:

”Pitkän aikavälin arvo [tiedotusvälineille] ei ole sivustoliikenne”, Severinson sanoo *Journalistille*.

Facebook ilmoitti vuoden alussa muuttaneensa algoritmiaan niin, että Facebook-sivujen julkaisuja ei näytetä uutisvirrassa entiseen tapaan. Monille uutisvälineille se tarkoitti, että verkkosivuille syötettyjen lukijoiden määrä putosi.

Elokuussa kävi ilmi, että muutos on pysyvä. Facebookin uutiskumppanuuksista vastaava johtaja **Cambell Brown** sanoi *The Australianin* haastattelussa, ettei yhtiötä kiinnosta puhua mediayhtiöiden kanssa näiden liikenteestä.

”Se on vanhaa maailmaa, eikä siihen ole paluuta.”

Somejätti on moittinut *The Australianin* juttua vääristeleväksi. Severinsonkin muistuttaa silti Facebookin olevan ensisijassa väline, jolla pitää yhteyttä ystäviin ja perheeseen – ei uutisaggregaatti.

Käyttäjien jakamilla journalistisilla sisällöillä on roolinsa, Severinson sanoo.

”Haluamme ihmisten kokevan, että Facebookissa vietetty aika on hyvin käytettyä. Ja usein käyttäjät haluavat keskustella juuri uutisista.”

SEVERINSONIN TYÖTÄ on kärjistäen pitää kustantajat ja toimittajat tyytyväisinä Facebookiin.

Itse hän lajittelee yhteistyön muodot neljään: auttaa tiedotusvälineitä tavoittamaan yleisönsä, lisäämään yleisön sitoutumista, ymmärtämään sen käyttäytymistä ja muuttamaan somepanostukset tuotoiksi.

Toimittajille yhtiö on esimerkiksi julkaissut tietoturvaohjeet ja tarjoaa verkkokursseja. Mediakumppanuusväki myös välittää moitteet ja toiveet tuotepuolelle.

Suomessa Facebook tekee yhteistyötä muun muassa Alma Median, Sanoman ja Faktabaarin kanssa.

SEVERINSON KANNUSTAA journalisteja osallistumaan somessa keskusteluihin ja olemaan läsnä. Elävän yleisösuhteen voi muuttaa rahaksi, hän uskoo.

> ”Usein käyttäjät haluavat keskustella juuri uutisista.

Facebookissa julkaistuissa ”Instant Articles”-jutuissa esimerkiksi kokeillaan joidenkin kustantajien kanssa maksumuuria. Juttuja pääsevät lukemaan vain tilaajat.

Yhtiön suhdetta kustantajiin Severinson pitää hyvänä. Videopuhelussa hän nyökyttelee ymmärtävästi, kun esiin nousee huoli mainosrahan valumisesta digijätteille.

Severinson vakuuttaa, että Facebook haluaa kantaa vastuunsa vaikutuksistaan mediaekosysteemiin.

”Haluamme auttaa kustantajia kääntämään Facebookissa saadun huomion yleisösuhteeksi myös sen ulkopuolella.” •

Media-alan johto on julkista kuvaansa tasa-arvoisempi

Journalisti selvitti päätoimittajien sukupuolijakauman. Laskelmien mukaan päätoimittajan tehtävät jakautuvat miehille ja naisille selvästi luultua tasaisemmin.

MANU MARTTINEN, TEKSTI ○ KAI WIDELL, GRAFIIKKA

Journalistin selvityksen mukaan päätoimittajien sukupuolijakauma on selvästi tasa-arvoisempi kuin julkisesta keskustelusta voisi päätellä: päätoimittajista noin puolet on miehiä ja puolet naisia.

Tieto ilmenee Sanomalehtien Liiton ja Aikakausmedian tilastoista, joista *Journalisti* laski päätoimittajien sukupuolijakauman. Lukuihin on lisätty STT:n, Ylen ja Mediahubin päätoimittajat sekä suurimmat asiakaslehdet, joista kaikki eivät kuulu Aikakausmediaan.

Journalistin laskelmien perusteella Suomessa työskentelee 569 päätoimittajaa, joista naisia on 281 ja miehiä 288. Päätoimittajayhdistyksen puheenjohtaja ja *Kauppalehden* vastaava päätoimittaja **Arno Ahosniemi** yllättyy tuloksesta.

”Tämä osoittaa, että tilanne on parempi kuin julkisuudessa syntynyt mielikuva on antanut ymmärtää. Minusta tulos on ilahduttava”, Ahosniemi sanoo.

Hän muistuttaa, että ala on kehittynyt viime vuosina tasa-arvoisempaan suuntaan. Ahosniemen talon Alma Median keskijohdossa on jo pitkään ollut paljon naisia. Almaan on kahden viime vuoden aikana rekrytoitu neljä päätoimittajaa, joista kaksi on naisia.

”[*Iltalehden*] **Erja Yläjärvi** on ensimmäinen vastaava päätoimittaja iltapäivälehdessä ja **Emilia Kullas** on vuodesta 1938 ilmestyneen *Talouselämän* ensimmäinen naispäätoimittaja”, Ahosniemi sanoo.

Aamulehden rekrytointi nosti heinäkuussa vilkkaan keskustelun päätoimittajanimitysten tasa-arvoisuudesta *Suomen Kuvalehden* uutisoitua **Päivi Anttikosken** rekrytointiprosessin päättymisestä perhesyihin. Poliisi tutkii, onko Alma Median toimitusjohtaja **Kai Telanne** syyllistynyt nimitysprosessin aikana työsyrjintärikokseen.

> ”Miehillä on matalampi kynnys hakea tehtävään.
>
> Vesa-Pekka Kangaskorpi, konserninjohtaja, Keskisuomalainen

Journalistin laskelmien mukaan kaikkien sanomalehtien päätoimittajista noin 57 prosenttia on miehiä, mutta lukijamäärältään 25 suurimman sanomalehden päätoimittajista miesten osuus on yli 70 prosenttia.

Ahosniemi arvioi, että tilanne muuttuu tulevaisuudessa.

”Naisia on nyt paljon keskijohdossa ja varmasti heistä moni nousee päätoimittajaksi, kuten on jo tapahtunutkin”, Ahosniemi sanoo.

Aikakauslehdissä erot ovat sanomalehtiä loivemmat. Niiden päätoimittajista 53 prosenttia on naisia ja suurimpien aikakauslehtien päätoimittajista heitä on vain niukka enemmistö.

Julkisessa keskustelussa on pitkään esiintynyt harhaanjohtavia arvioita päätoimittajien sukupuolijakaumasta. Harhakäsitys on syntynyt muun muassa julkisen keskustelun painottumisesta suuriin sanomalehtiin ja valtakunnalliseen uutismediaan.

Aikakauslehtien päätoimittajat on usein sivuutettu. Asiaan kiinnitti huomiota *Avun* päätoimittaja **Marja Aarnipuro** 25. heinäkuuta julkaisemassan Facebook-päivityksessä. Hän kritisoi *Suomen Kuvalehden* media-alan tasa-arvoa käsittelevää artikkelia.

”Ihan kuin vain uutismediassa olisi oikeita toimituksia ja päätoimittajia. Aikakauslehdistä kelpaa tähän joukkoon vain *Suomen Kuvalehti*. Harvoin puutun naapureiden tekemisiin, mutta tässä on kritiikin paikka”, Aarnipuro kirjoitti 25. heinäkuuta.

Aarnipuro korostaa *Journalistille*, että hän ei ole kiinnostunut hakijan sukupuolesta.

”En ole kiintiöihminen. Katson jokaisen lahjakkuutta sukupuolesta huolimatta. En edes tiedä, pitäisikö tavoitteen tavoitteen olla 50 prosenttia. On medioiden omistajista ja hallituksista kiinni, keitä he valitsevat.”

MYÖS ALAN TOIMIJOIDEN omat tilastot ovat tukeneet harhaanjohtavaa käsitystä sukupuolijakaumasta. Yrityksiä edustavien Aikakausmedian ja Sanomalehtien Liiton tilastot perustuvat lehtinimikkeiden määrään. Liittojen tilastoista selviää, kuinka montaa lehteä päätoimittaa nainen. *Journalisti* laski, kuinka moni päätoimittajista on nainen.

Liittojen tilastoissa päätoimittaja voi esiintyä monta kertaa, jos hän on monen lehden päätoimittaja. Esimerkiksi Kolmiokirjat Oy:n **Eero Kettunen** mainitaan tilastossa 30 kertaa, koska hän on yhtä monen sanaristikkolehden päätoimittaja.

Päätoimittajat sanomalehdissä

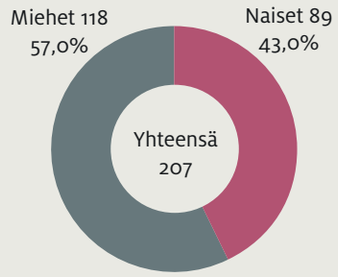

Päätoimittajat aikakauslehdissä

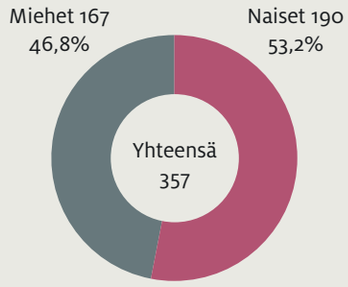

Päätoimittajat yhteensä*

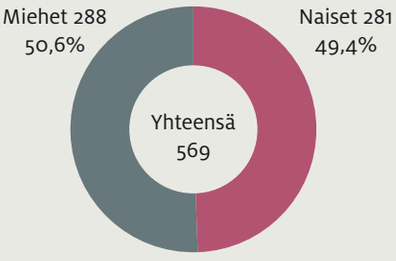

*Lukuihin on lisätty STT:n (2), Ylen (2) ja Mediahubin (1) päätoimittajat.

He johtavat suurimpia sanomalehtiä

Päätoimittajien sukupuolijakauma suurimmissa lehdissä

Sanomalehdet

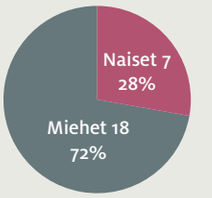

Aikakauslehdet

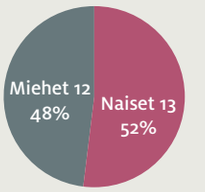

He johtavat suurimpia aikakauslehtiä

He johtavat muita suurimpia medioita

TIEDOT KOKOSIVAT: MANU MARTTINEN JA MARJA HONKONEN / JOURNALISTI

Lähteet: Media Audit KMT 2017, Sanomalehtien Liitto ja Aikakausmedia

Näin selvitys tehtiin

Journalisti selvitti päätoimittajien sukupuolijakauman laskemalla yhteen Aikakausmedian ja Sanomalehtien Liiton jäsenyritysten julkaisemien sanoma- ja aikakauslehtien sekä STT:n, Ylen ja Mediahubin päätoimittajien lukumäärän. Mukaan laskettiin kaikki henkilöt, joiden titteli on päätoimittaja tai vastaava päätoimittaja. Esimerkiksi varapäätoimittajia ei laskettu.

Lukuihin sisältyvät myös isoimmat asiakaslehdet. Lisäksi selvitimme, ketkä johtavat lukijamäärältään suurimpia lehtiä. Tiedot lukijamääristä on pyydetty Media Auditilta (ent. Levikintarkistus). *Journalistin* laskentatapa eroaa alan omista tilastoista, jotka perustuvat lehtinimikkeiden lukumäärään. *Journalisti* laski kuinka moni päätoimittajista on mies tai nainen.

Sanomalehtien puolella vääristymä on pienempi, koska yksi ihminen on nimetty korkeintaan muutaman lehtinimikkeen päätoimittajaksi. Silti Sanomalehtien Liiton julkaiseman *Suomen Lehdistö* -lehden tilastonumeron mukaan mukaan sanomalehtien päätoimittajista naisia olisi keskimäärin vain kaksi viidestä.

Journalistin laskelmien mukaan naisia on sanomalehtien päätoimittajista 43 prosenttia.

MEDIA-ALAN YRITYSTEN etujärjestön Medialiiton hallituksen puheenjohtaja ja Keskisuomalaisen konserninjohtaja **Vesa-Pekka Kangaskorpi** hämmästelee sukupuolijakauman tasa-arvoisuutta.

Hän arvelee, että jakaumasta on aiemmin tehty liian yksioikoisia johtopäätöksia ilman, että asiaa olisi koskaan varsinaisesti selvitetty.

”Isojen lehtien kautta on syntynyt tilanteesta aivan väärä kuva.”

Hän sanoo ajavansa linjaa, että naisia pitäisi valita enemmän päätoimittajiksi ja muistuttaa, että paikallislehtien päätoimittajista valtaosa on jo naisia, mutta naiset eivät edelleenkään hae päätoimittajiksi yhtä hanakasti kuin miehet.

Miksi naiset hakevat miehiä vähemmän?

”Koitan vastata diplomaattisesti, mutta kyllä siihen vaikuttavat perhetilanteet. Nuoret naiset ovat perhesyiden takia miehiä enemmän pois työelämästä. Perhe ei tietenkään estä tehtävän hoitamista, mutta se on yksi syy, miksi naiset hakevat vähemmän”, Kangaskorpi sanoo.

”Toiseksi naiset ovat selvästi itsekriittisempiä kuin miehet. Olen huomannut, että miehillä on matalampi kynnys hakea tehtävään, joka ei ole edes hakijan uran kannalta sopiva. Miehet ovat naisia kritiikittömämpiä.”

NÄIN JOURNALISTI KYSYI

Journalisti kysyi JSN:n jäseniltä ja varajäseniltä viikolla 35, miten he arvioivat puheenjohtaja Elina Grundströmistä mediassa kerrottujen asioiden vaikuttavan neuvoston toimintaan, vastaako uutisointi neuvoston työskentelystä heidän käsitystään siitä sekä mitä pitää tehdä ja kenen, jotta neuvoston työ voi jatkua menestyksekkäästi kohun jälkeen.

Kaikki kolmetoista jäsentä ja kolmetoista varajäsentä vastasivat Journalistille.

JSN: Neuvosto on toimintakykyinen

NINA ERHO, TEKSTI • TUOMAS KÄRKKÄINEN, KUVITUS

Julkisen sanan neuvoston puheenjohtaja Elina Grundströmin johtamistapaa on arvosteltu useissa artikkeleissa. Neuvoston jäsenten mukaan JSN toimii hyvin.

Julkisen sanan neuvoston toiminta on ollut hyvää, tehokasta ja keskustelevaa, eikä sen jatkumiselle samanlaisena ole estettä. Uutisointi neuvoston työskentelystä ei vastaa todellisuutta, ilmenee neuvoston jäsenten ja varajäsenten vastauksista *Journalistin* kyselyyn.

Suomen Kuvalehti kertoi 22. elokuuta jännitteiden lisääntyneen neuvoston kokouksissa puheenjohtaja **Elina Grundströmin** aikana. Lehti kertoi Grundströmin välttelevän äänestyksiä, suhtautuneen jyrkän kielteisesti esitysten ja perusteluiden muuttamiseen ja vaatineen eriävien mielipiteiden hyväksyttämistä neuvoston enemmistöllä.

Osa vastaajista kertoo, että neuvoston menettelytavoista, etenkin eriävien mielipiteiden ilmaisemisen tavasta, on kokouksissa käyty kipakkaa keskustelua. Tämä ei ole kuitenkaan estänyt eriävien mielipiteiden ilmaisemista.

Koska neuvoston työ sujuu, ei sen menestyksellinen jatkuminen vaadi jäsenten mielestä kohun jälkeenkään radikaaleja toimia.

”Itse neuvosto on ollut koko Grundströmin puheenjohtajakauden ajan varsin toimintakykyinen ja uskon sen olevan sitä jatkossakin”, kirjoittaa 1. varapuheenjohtaja, *Lapin Kansan* päätoimittaja **Antti Kokkonen**.

”Joillain JSN:n jäsenillä on saattanut olla puheenjohtajan näkemysten kanssa erilaisia käsityksiä siitä, miten neuvoston tulisi työskennellä ja mitkä ovat pelisäännöt. Toimintatavat ja periaatteet kannattaa varmasti käydä läpi neuvoston seuraavassa kokouksessa ja hakea kaikilta neuvoston jäseniltä sitoutuminen niiden noudattamiseen”, Kokkonen jatkaa.

”Neuvoston on hyvä keskustella menettelytavoistaan, joskin tilanne niiden suhteen on mielestäni jo selkiintynyt. Julkisuudessa neuvoston työtä olisi hyvä arvioida analyyttisesti ja avoimesti, mikä lisää luottamusta toimintaan”, toteaa jäsen, tutkija **Tapio Nykänen**.

Suomen Kuvalehti kertoi kielteisiä asioita myös liittyen Grundströmin esimiestaitoihin Julkisen sanan neuvoston toimistolla ja mahdolliseen median painostamiseen.

Vastaajien mielestä mahdolliset johtamisongelmat pitää ottaa vakavasti, syytökset tutkia, osapuolia kuulla, ongelmiin puuttua ja kaikkien työhyvinvoinnista huolehtia. Yksi vastaaja huomauttaa, että työyhteisön solmujen selvittämisessä on rooli muillakin työntekijöillä kuin esimiehellä.

Vastuu JSN:n toimiston ongelmien selvittelystä on vastaajien mukaan neuvoston kannatusyhdistyksellä ja sen hallituksella.

Kannatusyhdistyksen hallitus tiedotti 29. elokuuta selvittäneensä väitteitä neuvoston toimiston johtamisesta ja työilmapiiristä kuulemalla kaikkia asianosaisia. Hallitus arvioi toimiston toiminnan kehittyneen parempaan suuntaan, mutta uusia tukitoimia tarvittavan.

Kannatusyhdistyksen hallituksen puheenjohtajan **Hanne Ahon** mukaan Grundström nauttii hallituksen luottamusta. Hallituksen mukaan toimiston tilanteen ratkaiseminen ei vaadi kenenkään eroamista tai erottamista. Sen sijaan tarkoitus on hankkia ulkopuolista apua johtamisen kehittämiseen ja tukemaan työyhteisön toimintaa.

JOURNALISTIN KYSELYN vastauksissa pidetään kriittistä ja avointa JSN-tarkastelua tarpeellisena. Toisaalta työyhteisön sisään tunkeutuva ja yhden henkilön toimintaan nimettömin kommentein pureutuva uutisointi ja sen vaikuttimet mietityttävät jäseniä ja varajäseniä.

Vastaajia vaivaa, että julkisessa keskustelussa menevät sekaisin neuvoston työskentely ja JSN:n toimiston työolosuhteet. Silti ongelmien ratkaiseminen on tärkeää koko JSN:n julkikuvan kannalta.

”Neuvoston pitää katsoa eteenpäin, eikä taaksepäin. [–] Hyvän journalistisen tavan varjelemisessa riittää niin paljon työtä, että meidän on kyettävä pitämään pää kylmänä ja oma pesä järjestyksessä”, kirjoittaa varajäsen, toimittaja ja tutkija **Riitta Raatikainen**.

LUE LISÄÄ: JOURNALISTI.FI

KOLUMNI

JANNE SAARIKIVI
janne.saarikivi@helsinki.fi
KIRJOITTAJA ON KIELITIETEEN TUTKIJA, JOKA ON TOIMINUT PROFESSORINA HELSINGIN YLIOPISTOSSA SEKÄ PARNASSON JA HELSINGON SANOMIEN KOLUMNISTINA.

KUVA: KAI WIDELL

Kaikkea ei tarvitse tietää

Lapsuuteni lehtikioskeista löytyivät *Nykyposti* ja *Se!*-lehti. Niiden kannessa kiilteli paljastuksia julkkiksista. Kotonamme ei moisia lehtiä näkynyt. Ympäristöni pikkuporvaristo tuhisi, että lehdet ovat "roskaa" ja niiden sisältö "yksityisasioita".

Ajat ovat muuttuneet. Entisen *Nykypostin* sisältö on nykyisin laatumedian heiniä. Yleisradio ruoti pääuutisenaan **Aku Louhimiehen** brutaaleja ohjaustapoja. *Helsingin Sanomat* julkaisi joulupukkina esiintyvän **Ari Koposen** yksityisviestintää. Iskelmälaulaja **Jari Sillanpään** huumeidenaneluviestit ja tieto puoluejohtaja **Li Anderssonin** humaloinnista uutisoitiin monissa medioissa.

Erilaisia juttuja yhdistää, että niiden aiheena on julkisuuden henkilöiden käytös suljetuissa yhteisöissä kuten työpaikalla tai yksityiselämässä. Mutta kovin kaukana menneisyydessä ei ole aika, jolloin *Hesarin* ja Yleisradion toimittajat eivät kumihansikkaillakaan olisi tarttuneet viihde-elokuvien ohjaajan työtapoihin, iskelmälaulajan päihteidenkäyttöön tai poliitikon vapaa-ajan viettoon.

NYT TARTUTAAN, ja mistä se kertoo? Muutosta perustellaan esimerkiksi taistelulla seksuaalista ahdistelua tai vallan väärinkäyttöä vastaan. Mutta vaikka julkisuuden henkilöiden väärinkäytöksiä käsitellään yksityiskohtaisesti, jää valtava määrä työyhteisöjen rumaa vallankäyttöä ja ahdistelutapauksia pimentoon. Keskustelu ei helposti nouse yleiselle tasolle, vaan jää julkkisten tirkistelyksi.

Ei tarvitse olla moraalifilosofian professori ymmärtääkseen, että ahdistelu tai aseman väärinkäyttö ovat ikäviä ilmiöitä. Eri kysymys sitten on, kuinka paljon meidän tulee tietää yksittäisten ihmisten kärsimyksestä ja pahoista teoista. Journalistin tulisi aina kysyä, mikä on oikea yhteiskunnallinen kysymys, mikä taas työyhteisön sisäinen ristiriita, henkilökohtainen tragedia tai kerrassaan merkityksetön asia.

Journalismin lähtökohdan tulisi olla, että on asioita, joita kaikkien ei tarvitse tietää. En esimerkiksi usko, että meidän täytyy tietää, mitä yksityiskohtaisesti tapahtui, kun Yhdysvaltain presidentti tapasi pornotähden hotellihuoneessa. Mielestäni myös yhden ohjaajan työtavoilla tai vaikkapa Julkisen sanan neuvoston kahvinkeittimen käytöllä on hyvin vähäinen yhteiskunnallinen merkitys.

KUN YKSITYISYYDEN PIIRI joskus menneisyydessä oli laaja, varjoissa piili sovinismia, väkivaltaa ja kiristämistä. Asian toinen puoli oli, että kuka tahansa saattoi hakeutua julkisiin tehtäviin ja luottaa siihen, että yksityinen pysyy yksityisenä kun julkisivu on erikseen.

Tämä maailma on mennyttä. Julkisuuden henkilön vuosien takaiset hairahdukset, noloimmat vonkaukset ja rumat sanat voidaan kaivaa esiin ja käsitellä studiolamppujen loisteessa. Voikin syystä kysyä, että kuka hullu haluaa julkiseen tehtävään.

Journalistilla on tässä suuri vastuu. Hän voi esimerkiksi hankkia Kiinan tiedustelupalvelun käyttämiä kyyhkysenmallisia drooneja, jotka näkevät ihmisen kaikki liikkeet. Tai hän voi kysyä itseltään, miksi kaikkien todella tulisi tietää jonkun ihmisen liikkeet.

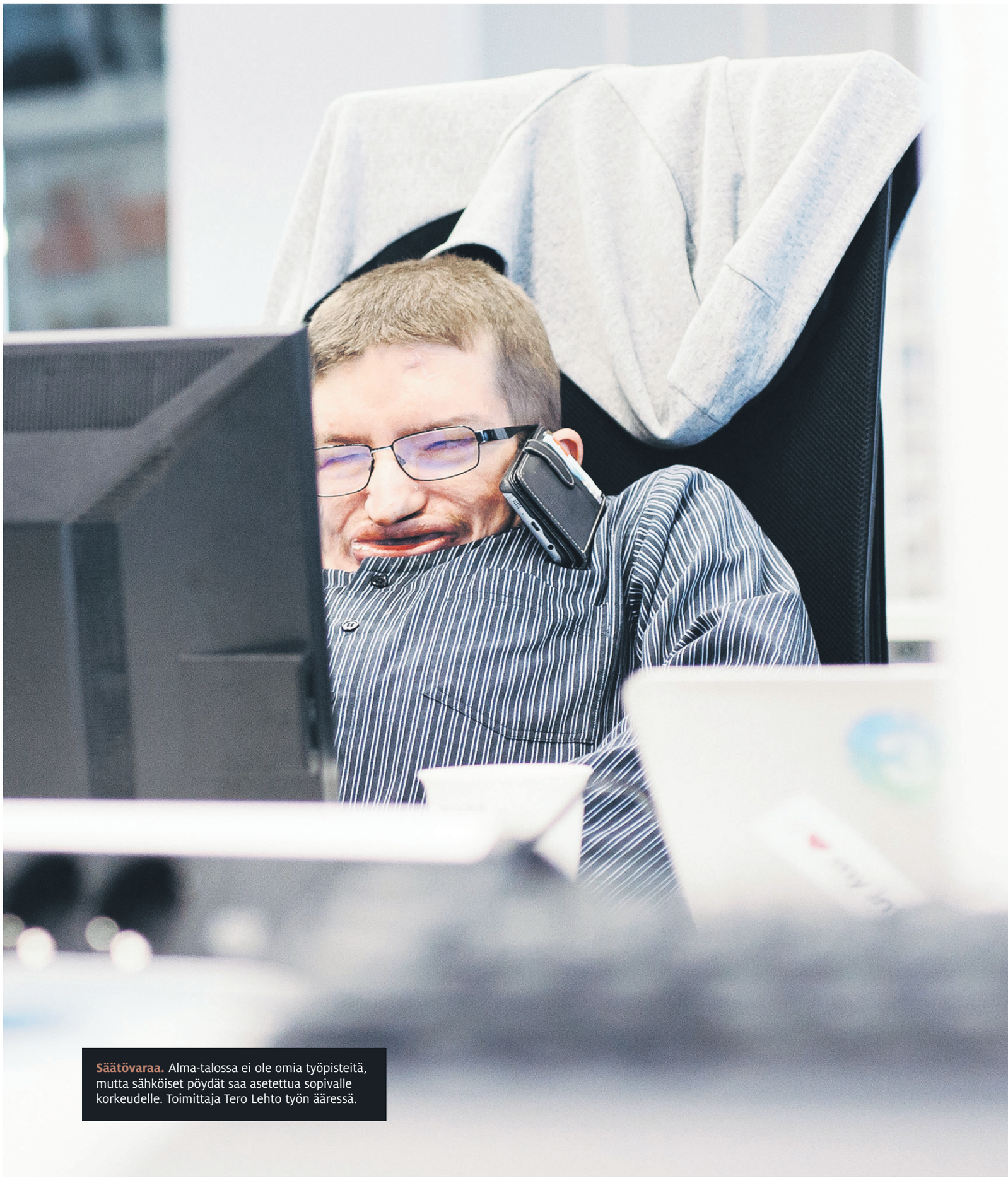

Säätövaraa. Alma-talossa ei ole omia työpisteitä, mutta sähköiset pöydät saa asetettua sopivalle korkeudelle. Toimittaja Tero Lehto työn ääressä.

Herra teknologia

Kokenut teknologiatoimittaja Tero Lehto ei piittaa ennakkoluuloista.

MANU HAAPALAINEN, TEKSTI ○ JOONAS BRANDT, KUVA

Tero Lehdon etäiset tuttavat ovat joskus arvuutelleet, mitä työtä hän oikein tekee Alma Mediassa. Työskenteleekö hän esimerkiksi postinjakajana?

”Se on sinänsä aika koominen ajatus”, Lehto sanoo nauraen.

”Olisin todella huono postinjakaja. Jakaisin vielä aamukymmeneltäkin ensimmäistä rappua.”

Syntymästään saakka liikuntavammainen Tero Lehto suhtautuu ajattelemattomiin kommentteihin ja ennakkoluuloihin nykyisin melko kepeästi. Typeryyksiä myös kuulee nykyään harvemmin.

Lehto on raivannut tiensä aikakauslehtiin kirjoittavaksi teknologiatoimittajaksi lahjoilla, tahdonvoimalla, ahkeruudella ja osaamisella.

Nuorempana, kun uraa ei vielä varsinaisesti ollut, tahdonvoimaa tarvittiin enemmänkin.

Osansa on perhetaustalla, ehkä osin sattumallakin.

LEHDON ISÄ TYÖSKENTELI 1980-luvulla IBM:ssä. Lehdoilla oli kotonaan harvinaisuus, ”yli metrin korkuinen” kotitietokone. Nuori Tero kirjoitteli koneella jo lapsena rikostarinoita, joihin ilmestyi ajan kuluessa enemmän ja enemmän teknologisia yksityiskohtia.

Orastava kiinnostus tietotekniikkaan sai lisäkipinää, kun Lehdon isoveli pääsi töihin tietokoneliike PC Superstoreen.

”Hänellä oli siis uusimmat laitteet ja pelit”.

Lehto alkoi kirjoittaa enemmän ja enemmän tietotekniikasta.

”Lukioiässä minulla oli jo oma tietokone. Tuolloin 1990-luvulla alkoi jo olla nettifoorumien esiasteita. Ryhdyin aktiiviseksi kommentoijaksi *MB-netissä*, *Mikrobitin* sähköisessä keskustelupaikassa. Päädyin sitä kautta myös lukemaan *Mikrobittiä*, ja ennen pitkää lähettämään lehteen kipakkaa palautetta jossain laitetestissä huomaamistani virheistä.”

Lehdessä lukiolaisen palautteeseen vastasi nykyisin Night Visions -elokuvafestivaalia johtava **Mikko Aromaa**.

”Hän ehdotti, että tule sitten itse tekemään paremmin.”

Mikrobitin avustaminen johti pian myös saman kustantajan, Helsinki Median, *Tietokoneen* avustamiseen ja sen jälkeen päivätyöhön. Lehden vaihtaessa omistajaa Lehto löysikin itsensä jo Sanoma Magazinesilta. Sanomalla tehtiin muun muassa kunnianhimoista, mutta huonosti kannattanutta *3T* -aikakauslehteä. Vuonna 2013 Lehto löysi itsensä yt-neuvottelujen jälkeen tyhjän päältä.

TEKNIIKKA&TALOUTTA julkaisi vielä tuolloin Talentum. Lehto tunsi päätoimittaja **Jyrki Altion**, entisen *Helsingin Sanomien* taloustoimittajan.

”Talentumilta oli lähtenyt yksi ihminen vuorotteluvapaalle, ja he sitten siirtelivät paikkoja toimitusten välillä. Jouduimme kikkailemaan, koska vuorotteluvapaan sijaisen pitäisi olla työtön”, Lehto muistelee.

”Menin Leppävaaraan työvoimatoimistoon, ensimmäistä kertaa elämässäni. En aiemmin edes tiennyt missä se on. He tajusivat heti mistä on kysymys, kun kerroin, etten oikeastaan tarvitse mitään, vaan olen menossa maanantaina kirjoittamaan työsopimusta. Eihän vuorotteluvapaan sijaisuutta ole tällaiseen tarkoitettu, mutta ehkä tämän nyt jo uskaltaa kertoa.”

Sittemmin Alma Media osti

Brainstormausta. Viikon ideakokous on tilaisuus tarjota omia aiheitaan. Lehdon seurassa Tekniikka&Talouden päätoimittaja Jyrki Alkio ja lehden uutispäällikkö Marko Laitala.

> **Virkailija vastasi, että eihän sinun tarvitse jatko-opiskella, voit mennä suoraan eläkkeelle.**

Tästä lähtee. Aamukahvi on Tero Lehdon päivän käynnistysrutiini.

Talentumin, mutta Lehdon työpaikka *Tekniikka&Taloudessa* on osoittautunut pysyväksi. Syksyllä tosin odottaa kuuden kuukauden mittaiseksi suunniteltu pätkä työkierrossa *Kauppalehdessä*.

”Oletan, että kirjoitan sinnekin teknologiauutisia, koska niihin he lainaavat minua jo nykyisinkin”, Lehto sanoo.

”Vaikkapa Nokiaa, verkkoa ja yksityisyyttä, finanssiteknologiaa, pankkimaailmaa ja verkkotunnistautumista käsitteleviä juttuja. Näistä aiheista minulla on vahvaa taustatietoa. *Kauppalehdellä* on jatkuva tarve näiden alojen journalismille, sillä ohjelmistot ja tietotekniikka ovat isoja aiheita kaikilla teollisuuden aloilla, maataloutta myöten.”

Lehdon aihepiirit ovat laventuneet samaan aikaan, kun vakiopalstojen ja nopean uutistavaran osuus työssä on uran edetessä lisääntynyt.

”Kun aloitin toimittajantyöt, kirjoitin tietotekniikasta, mutta nyt käsittelen kaikenmoisia tekniikka- ja työelämäaiheita, energiaa, kaivoksia ja niin edelleen. *Tekniikka&Talouden* aihepiiri on hyvin laaja, mikä tahansa insinööriala kiinnostaa lehteä. Erityisvahvuuteni ovat edelleen mobiili, verkot, tietoliikenne, niihin liittyvät taajuudet ja teknologiat.”

LEHTO KERTOO viimeksi mainittujen aihepiirien olevan vaikeita. Toimittajan on ymmärrettävä kännykkäverkkojen taajuuksia tai osattava kirjoittaa pikavauhtia juttu siitä, miten valokuitua kaivetaan maahan, ja miksi on eri asia kaivaa sähköjohtoja kuin tietoliikennekaapeleita, tai siitä, miten nopea tietty nettiyhteys on ja missä ajassa vaikkapa elokuva siirtyy verkon kautta.

Aivohuoltoa. Tero Lehto tuulettaa ajatuksiaan viiden kilometrin kävelylenkillä työpäivän jälkeen.

> **Erityisvahvuuteni ovat edelleen mobiili, verkot, tietoliikenne, niihin liittyvät taajuudet ja teknologiat.**

”Algoritmien ja protokollien selvittelyyn menisi hirveästi aikaa, jos ei niistä tietäisi. Lisäksi on osattava kansantajuistaa. Kaikki meidän lehtemmekään lukijat eivät ole tietotekniikkainsinöörejä. Metsä- tai konepajainsinöörille tietotekniset termit eivät sano paljoa”, Lehto sanoo.

”Asiat on osattava yksinkertaistaa ilman, että selittää ne väärin.”

Lehto innostuu puhumaan teknologia-aiheiden yhteiskunnallisesta ulottuvuudesta. Näissäkin aiheissa on usein sävyjä. Teknologiakysymyksetkään eivät ole joko tai.

”Kun tietää taustat, osaa tunnistaa haastateltujen asiantuntijoiden erimielisyydet ja näkemyserot. Haastateltava puhuu valokuidusta näin, koska hänen yrityksellään ei sitä ole, tai noin, koska he ovat siihen investoineet. Teknologiaan liittyy paljon politiikkaa, niin kuin tietenkin kaikkeen, missä liikkuu rahaa.”

PIENESSÄ MAASSA on joskus vaikea pitää kiinni puhuvien äänten moninaisuudesta, Lehto sanoo. Helpoimmin tulee soitettua samalle tutulle asiantuntijalle F-Securelle tai tietoturvakeskukseen.

”Samat nimet minun ja muidenkin jutuissa pyörivät. Pieni asiantuntijajoukko helpottaa juttujen tekemistä, mutta pitää varoa sitä, että tiettyjen asiantuntijoiden näkemykset vain toistuvat. Pitää hakea uusia näkökulmia, sillä yritysten edustajilla ja viranomaisillakin on oma tietty näkökulmansa.”

Asiassa ei helpota, että asiantuntijoita ei monesti rohkaista olemaan mediassa. Läheskään kaikki eivät halua tai uskalla haastatteluun. Ei ole annettu mediakoulutusta, on ehkä kiellettykin puhumasta.

”Ja jos ei ole annettu mediakoulutusta, niin ihminen ei ehkä osaa puhua kuin oman yrityksensä tuotteista.”

ELÄMÄ OLISI toisenlaista, jos nuorella Terolla olisi ollut vähemmän päämäärätietoisuutta ja tahdonvoimaa.

Lehto korostaa, että kohtaa ulkoiseen olemukseensa liittyviä ennakkoluuloja tai muita hankaluuksia enää harvoin. Toisin oli nuorempana.

Kuten ylioppilaaksi kirjoittaneet usein, Lehtokin mietti lukion jälkeen eri opiskelu- ja opintotukivaihtoehtoja.

”Soitin Kelaan ja kyselin tuista. Virkailija vastasi, että eihän sinun tarvitse jatko-opiskella, voit mennä suoraan eläkkeelle. Ei kauheasti rohkaistu työelämään”, Lehto muistelee.

”Jos peilaa siihen, kuinka paljon olisin menettänyt, jos olisin koko elämäni sinnitellyt eläkkeellä, elämän laatu ja edellytykset olisivat aika paljon huonommat. Se ajatus on aika hurja. Onneksi perheeni rohkaisi opiskelemaan ja töihin, sieltä ei patisteltu eläkkeelle. Toivottavasti vammaisia ihmisiä nykyään osataan neuvoa paremmin.”

Lehto on työnsä takia sen verran tunnettu teknologiapiireissä, että törmää ihmetteleviin katseisiin enää harvoin.

”Viestintätoimistot ja tiedottajat ovat usein tuttuja. Ehkä he sanovat haastateltaville etukäteen, että älkää hätääntykö, sieltä tulee hassunäköinen kaveri. Se onkin ihan ok, jää rikkoutuu sitten haastattelutilanteessa nopeammin. Mutta ei ikinä tule sellaista ihmettelyä, joskus pienen hämmennyksen huomaa ensi kertaa tavatessa kättelystä. Tietysti toimittajaa jännitetään muutenkin.”

LYHYYDESTÄ ON PIENTÄ harmia kokkareilla ja isoilla messuilla, Lehto sanoo. Isoissa yleisötilaisuuksissa on hankala löytää satojen ihmisten joukosta tietty ihminen.

”Sovin usein järjestäjän kanssa, että esittelevät meidät. Tai löydän jonkun tutun, ja pyydän esittelemään.”

Tämäkin ongelma on pienenemään päin, kun toimitusten työtahti on yhä kireämpi.

”Nykyään on hyvin vähän aikaa purjehtia missään cocktailtilaisuuksissa. Se on vähän mennyttä aikaa.”

EU ottaisi somejäteiltä ja antaisi kustantajille

EU:ssa valmistellaan uutta direktiiviä, joka voi tuoda luovien alojen tekijöille lisää rahaa. Kustantajat voisivat vaatia somejäteiltä korvauksia jaetusta journalismista.

MARJA HONKONEN, TEKSTI • MARKUS PYÖRÄLÄ, KUVITUS

MISTÄ ON KYSE?

Rahasta. EU valmistelee uutta tekijänoikeuksia koskevaa direktiiviä, joka muun muassa antaisi kustantajille oikeuden vaatia korvauksia sosiaalisessa mediassa ja hakukoneissa jaetuista uutislinkeistä. Kaupallisten toimijoiden, esimerkiksi Googlen, pitäisi maksaa, jos jaetussa linkissä näytetään vaikkapa uutisen otsikko, ingressi tai kuva eli ”snippet”. Pelkän osoiterivin eli hyperlinkin jakamisesta ei voisi vaatia rahaa.

Ihmisten jakamilla kuvilla ja videoilla tienaavat yhtiöt, kuten Youtube, joutuisivat jatkossa myös valvomaan tarkemmin niille ladattuja sisältöjä. Käytännössä yhtiöiden tulisi käyttää suodattimia, jotka nappaisivat esimerkiksi tekijänoikeuden suojaamat valokuvat tai videot jo ennen julkaisua.

Nämä artiklat 11 ja 13, lempinimiltään ”linkkivero” ja ”meemikielto” ovat esityksen kiistanalaisimmat. Tekijöiden ja esittäjien kannalta oleellisia ovat myös artiklat 14, 15 ja 16. Ne luovat pohjan sille, miten tekijät saavat tietoa ja rahaa teoksiensa hyödyntämisestä.

> **”En odota miljoonia tai kymmeniä miljoonia euroja välittömästi tekijöille ja kustantajille.**
>
> Satu Kangas, elinkeinopolitiikan johtaja, Medialiitto

Direktiivistä on tällä hetkellä olemassa kolme eri versiota: komission esitys, jäsenmaiden kanta sekä EU-parlamentin oikeudellisten asioiden valiokunnan kanta. Ne erovat muun muassa siinä, millainen ”snippet” olisi maksullinen.

MITKÄ OVAT HYÖDYT TEKIJÖILLE?

Vakavaraisemmat työnantajat ja ehkä vähän rahaakin. Kustantajat haluavat saada osansa mainosrahoista, jotka tällä hetkellä valuvat Facebookin, Googlen, Twitterin ja uutislinkkejä kokoamalla mainosrahaa keräävien aggregointipalveluiden taskuun.

Kustantajajärjestöjen näkökulmasta kilpailua digijättiläisten kanssa pitää tasata, jotta journalismilla voisi edelleen ansaita.

”Panostukset tehdään mediapuolella, mutta rahat kerätään teknologiayrityksissä”, Medialiiton elinkeinopolitiikasta vastaava johtaja **Satu Kangas** sanoo.

Uusi direktiivi palauttaisi osan rahoista lisenssimaksuina kustantajille ja tekijöille. Kankaan mukaan toistaiseksi on mahdotonta arvioida, kuinka paljon rahaa somejäteiltä voitaisiin mediayhtiöille saada.

”En odota miljoonia tai kymmeniä miljoonia euroja välittömästi tekijöille ja kustantajille, vaan näen tämän strategisena kysymyksenä”, Kangas sanoo.

Journalistiliiton tekijänoikeusasioista vastaavan juristin **Sanna Nikulan** mukaan tässä vaiheessa ei voi arvioida, kuinka suuri tekijöiden osuus summasta olisi.

”Se on täysin neuvoteltava asia”, Nikula sanoo.

Korvauksen pitäisi kuitenkin hänen mukaansa olla kohtuullinen ja oikeudenmukainen.

ENTÄ HAITAT?

Sananvapaus voi kaventua eivätkä omat teokset, kuten artikkelit tai videot, välttämättä leviä yhtä laajalle kuin nykyisin.

Jos yhtiöt joutuvat suodattamaan kaikki käyttäjien lataamat sisällöt, haaviin voivat jäädä tahattomasti esimerkiksi kriittiseen meemikäyttöön valjastetut uutiskuvat.

Yhtiöitä ei myöskään välttämättä kiinnosta maksaa uutislinkeistä etenkään pienille kustantajille tai pienillä kielialueilla.

Espanjassa ja Saksassa linkkiveron kaltaisia maksuja on kokeiltu heikoin tuloksin. Espanjassa Google News sulki palvelunsa, mistä kärsivät etenkin pienet kustantajat, joiden yleisö väheni.

Saksassa osa kustantajista päätti olla vaatimatta korvauksia. Maksuja vaatineiden sisällöt alettiin näyttää hakutuloksissa ilman ”snippettiä” tai ei lainkaan, ja liikenne sivustoille väheni. Lisätuloja ei juuri tullut, moniäänisyys kärsi.

Facebookin ja Googlen kaltaisten toimijoiden valta suhteessa kustantajiin on valtava, Medialiiton Satu Kangas myöntää.

”Ne säätävät itse omia algoritmejaan ja määräävät, millaista tietoa ihmiset kohtaavat: faktatarkistettua laatujournalismia vai disinformaatiota ja vihapuhetta.”

TEKIJÄNOIKEUSUUDISTUS TÄHÄN MENNESSÄ

- Komissio antoi esityksensä direktiivistä syyskuussa 2016.
- Jäsenmaiden muodostama Euroopan unionin neuvosto päätti omasta kannastaan viime toukokuussa. Se vastaa komission esitystä pienin muutoksin.
- Euroopan parlamentin oikeudellinen valiokunta hyväksyi oman versionsa kesäkuussa. Parlamentille se ei kuitenkaan kelvannut, joten asian käsittely jatkuu ja siitä äänestetään 12. syyskuuta.

KETKÄ KANNATTAVAT MUUTOKSIA, KETKÄ VASTUSTAVAT?

Jakolinja on tuttu aiemmista tekijänoikeuskiistoista.

Journalistien Euroopan ja maailmanliitot EFJ ja IFJ kannattavat kustantajien uutta oikeutta, samoin eurooppalaiset kustantajajärjestöt. Kotimaiset Journalistiliitto ja Medialiitto ovat kansainvälisten liittojensa linjoilla.

”Tunnistamme kustantajien huolen ja näemme itsekin, että alalla on mennyt pitkään huonosti. Siihen on osasyynä verkkomaailma. Direktiivi on yritys ratkoa asiaa. Meidänkin leipämme on kiinni siitä, että kustantajat pärjäävät kilpailussa Googlea ja Facebookia vastaan”, Journalistiliiton juristi Nikula sanoo.

Direktiiviä vastustavat vapaan internetin kannattajat, kuten Electronic Frontier Foundation, world wide webin luoja **Tim Berners-Lee** ja Wikipedian perustaja **Jimmy Wales**. Human Rights Watch ja Toimittajat ilman rajoja ovat olleet mukana artiklan 13 vastaisessa vetoomuksessa.

Vastustajien joukossa ovat tietenkin myös Facebook ja Google, joka on jopa kannustanut mediakumppaneitaan lobbaamaan sitä vastaan.

Suomalaisten meppien enemmistö äänesti ensimmäisellä kerralla direktiiviä vastaan. Heistä osa kuitenkin kertoo kääntyvänsä direktiivin kannalle, jos vaikeista kohdista saadaan aikaan kompromissi.

MITÄ TAPAHTUU SEURAAVAKSI?

Jos parlamentti 12. syyskuuta hyväksyy direktiiviesityksen, eri versiot neuvotellaan yhdeksi esitykseksi jäsenmaiden, parlamentin ja komission kesken.

EU-käsittelyn jälkeen Suomessa valmistellaan kansalliset säädökset. Aikaa direktiivien toimeenpanemiselle on yleensä kaksi vuotta. Samalla arvioidaan, mikä kotimaisten tekijänoikeusrahoja jakavien järjestöjen rooli olisi esimerkiksi linkkilisenssimaksujen keräämisessä.

Puoliksi agentti

Kun Tuula Kousa irtisanottiin Tammelta, hän ei halunnut vähään aikaan kuullakaan kirjoista. Pian hän ryhtyi kirjallisuusagentiksi ja totutteli maksamaan oman palkkansa.

NINA ERHO, TEKSTI ● AAPO HUHTA, KUVA

Mitä tehdä, kun 22 vuoden ura kustantamossa päättyy potkuihin? Ei ainakaan lisää kirjoja, ajatteli **Tuula Kousa** vuonna 2010.

Yt-neuvottelujen jälkeen tulevaisuuden suunnitelmat vaihtelivat radiotyöstä teehuoneen perustamiseen.

Lopulta ystävä houkutteli Kousan kirjakauppaan, jotka hän oli tarkoituksella kiertänyt kaukaa. Ovesta astuminen oli ikimuistoinen.

”Kun näin ne kaikki kirjat, tajusin, ettei seepra pääse raidoistaan. Tämä on se, mitä osaan ja mihin minulla on vähän aikaa huilattuani taas intohimoa.”

Aiemmissa töissään Kousa oli ideoinut ja koordinoinut *Suomen kulttuurihistoria* -sarjan kaltaisia jättiprojekteja, hionut yksittäisten kirjojen sisältöä kirjoittajien luotettuna ja arvioinut, millaisille tietokirjoille olisi menekkiä.

Osaamisensa kaupallistamista miettiessään hän muisti kirjallisuusagentit, joita oli tavannut kustantamossa ja ulkomaisilla kirjamessuilla. Monessa maassa kustantamot eivät enää ottaneet käsikirjoituksia vastaan yksityishenkilöiltä.

Kousa päätti perustaa firman, joka myisi kustannustoimittajan palveluita ja kotimaisten kirjailijoiden tekstien julkaisuoikeuksia suomalaisille kustantamoille. Jälkimmäistä ei Suomessa tehnyt vielä kukaan.

MAISTERI KOUSAN Agentuuri ja Editointi täyttää marraskuussa seitsemän vuotta. Sen viime aikojen isoja näyttöjä ovat **Hectorin** muistelmien ensimmäinen osa, *Tämä maa – Itsenäisen Suomen sata tarinaa* -kirjat sekä Hotelli Kämpin historia.

Lisäksi Kousa palvelee yksityisiä kirjoittajia arvioimalla käsikirjoituksia ja auttamalla hiomaan niitä.

Kousan erikoisalaa ovat tietokirjat, mutta yrittäjänä ollessaan hän on laajentanut kaunokirjallisten tekstien editointiin. Siinä on auttanut muun muassa kustannusalan toimijoiden järjestämä kaunokirjallisuuden toimittamisen mestarikurssi.

KUSTANTAMOJEN SUHTAUTUMINEN uuteen väliportaaseen on ollut alkuihmettelyn jälkeen ”ihan kunnioittavaa ja hyvää”.

Hyvin verkostoituneen, alalla luotetun kustannustoimittajan ja agentin arvo kirjailijalle on siinä, että tämän lähettämä käsikirjoitus nousee ”pinosta” helpommin kuin suoraan kirjoittajalta tuleva. Kousa tuntee sopimuskäytännöt ja tietää, mistä kirjailijan on mahdollista neuvotella.

> ”Mieleiseen käsikirjoitukseen uppoutuessani pääsen flow-tilaan, jossa voisin jatkaa vaikka kuinka pitkään.

Yritystoimintansa alussa Kousalla oli totuttelemista siihen, että oma palkka piti itse maksaa yrityksen tililtä, jolla ei juuri ollut rahaa.

Alkuun auttoivat yritystuet ja se, että hän oli sopinut kirjoista tunnettujen nimien, kuten **Helena Petäistön** ja **Timo Soinin** kanssa. Vetoapua tuli myös *Helsingin Sanomien* jutusta, joka käsitteli luovien alojen agentuureja.

Yrittäjyyttä Kousa opetteli Amiedun yrittäjäkurssilla ja Aaltoyliopiston Start-Up Centerissä.

Yksi h-hetkistä tiellä yrittäjyyteen oli, kun Kousa kuuli keväällä 2011 **Bruce Oreckin** puhuvan suomalaisista. Kehujen lisäksi silloinen Yhdysvaltain Suomen-suurlähettiläs huomautti, että epäonnistumisen pelkomme voi estää menestystarinoiden syntymisen.

”Silloin ajattelin, että mitä oikein pelkään: jos tämä yritys menee pieleen, se menee, ja sitten kokeillaan jotain muuta.”

Alkuperäisessä liiketoimintasuunnitelmassa oli varaventtiilinä jopa se, että Kousa vuokraisi mökkiään. Siihen ei ole tarvinnut ryhtyä, kuten ei myöskään erilliseen markkinointiin.

Pelko siitä, että yrittäjyys nielaisee koko elämän, on toisinaan toteutunut – esimerkiksi kesä 2017 meni ilman lomaa Hectorin kirjan parissa.

Palvelunsa Kousa hinnoittelee joko tuntipohjalta tai könttäsummana. Hinta-arvion hän antaa vasta luettuaan tekstinäytteen. Tuntihinta on joitakin kymppejä.

Isoissa projekteissa sovitaan useimmiten urakkakorvaus. Agentuurin provisio riippuu siitä, miten paljon Kousa osallistuu tekstin muokkaukseen tai kirjoittamiseen.

VAIKKA YRITTÄJYYTEEN kuuluu byrokratiaa ja epävarmuutta, ja säännöllinen kuukausipalkka on vain muisto, tilalla on vapaus päättää kaikesta itse.

”Isoihin hankkeisiin liittyy paljon palavereja, mutta ne kaikki ovat työn etenemiseksi välttämättömiä päinvastoin kuin kustantamon viikkorytmissä.”

Yrittäjänä töitä voi tehdä missä haluaa. Jos projekti nielaisee viikonlopun, vapaata voi pitää viikolla. Uurastuksen tulokset näkyvät oman yrityksen taloudessa.

Itse työssä palkitsevinta on saada paljon editointia vaativa teksti toimimaan niin, että kirjoittaja huokaisee onnellisena: ”Olenpa minä hyvä kirjoittaja!”

On ihanaa löytää kirjalle kustantaja, ja vielä ihanampaa on löytää esikoiskirjailija, jonka teoksen moni kustantamo haluaa. Esimerkiksi **Linnea Alhon** *Todistaja*-romaanille oli useita ottajia.

Työn tulosten lisäksi Kousa nauttii tekstien kanssa työskentelystä.

”Mieleiseen käsikirjoitukseen uppoutuessani pääsen flow-tilaan, jossa voisin jatkaa vaikka kuinka pitkään.” ●

TUULA KOUSA

- Syntynyt 1956.
- Oma yritys Maisteri Kousan agentuuri ja editointi Oy marraskuusta 2011 alkaen.
- Työskennellyt aiemmin Kustannusosakeyhtiö Tammessa kustannustoimittajana, suurteosten ja tietokirjaosaston kustannuspäällikkönä ja erikoistoimittajana 1996–2010, Kirjayhtymässä oppikirjatoimittajana ja toimituspäällikkönä 1987–1996 sekä Kirjastopalvelussa tiedottajana ja kustannustoimittajana 1980–87.
- Freelancerina vuosina 2010–2011, toimeksiantajia muun muassa Demos Helsinki, Tammi ja muut kustantamot.
- Filosofian maisteri Helsingin yliopistosta 1985. Opiskellut historiaa, kulttuuriantropologiaa, suomen kieltä ja kotimaista kirjallisuutta.
- Saanut vuonna 2006 tiedonjulkistamisen valtionpalkinnon teossarjasta Suomen kulttuurihistoria 1–5.

Rakkaudesta lajiin. Tuula Kousa voisi halutessaan jäädä eläkkeelle jo vuoden kuluttua, mutta sellaista hänellä ei ole suunnitelmissa. ”Innostun aina uudelleen uusista kirjahankkeista ja siitä, että tämä on myös ihmissuhdetyötä. Työ on niin kivaa, ettei tunnu varsinaiselta työltä.”

Medicin mot stress. ”Du behöver någonting, som inte har med jobbet att göra, som är din grej och som får dig att koppla av. För mig är det hästar, särskilt min häst Stella”, säger Jannika Lindén, journalist och arbetarskyddsfullmäktig på tidningen Östnyland.

Tygla den dåliga stressen

LINA LAURENT, TEXT • KARL VILHJÁLMSSON, FOTO

Osäkerhet, ett högt arbetstempo och för lite feedback. Jannika Lindén, journalist och arbetarskyddsfullmäktig på Östnyland listar orsaker till dålig stress och vad man kan göra för att förebygga den.

”För fem år sedan gjorde vi tester för att granska arbetsklimatet och hur folk mådde. Det hade varit tungt, med en massa samarbetsförhandlingar och omställningar men ändå var alla rätt chockade över resultaten. Testerna visade rött för hela bunten. Vi började tala om stressen och hur vi mådde, vi hade något konkret att gå på och det fick saker i rullning.

En viss mängd stress hör till jobbet. Stressen gör att man är skarp och att man får saker och ting gjorda, särskilt när deadline närmar sig. Den negativa stressen kommer när arbetsbördan är för stor och när man känner osäkerhet.

Förändringar hör till branschen och man kan milt säga att vi haft en del förändringar på KSF Media. Osäkerheten som hänger ihop med förändringarna är ändå tyngst – den som uppstår när frågetecknen inte rätas ut och när folk får sparken. Jag vet inte vad som är tyngre, att tvingas gå eller att vara den som blir kvar. I dag är vi bara sex journalister inklusive chefredaktören.

STRESS OCH hur man orkar på jobbet är i dag den enskilt största frågan för arbetarskyddet. Stressen är samtidigt svår att greppa eftersom den är en så subjektiv upplevelse. Det som stressar mig kanske inte stressar min kollega och tvärtom. Vad som händer i ens privatliv påverkar också hur man mår.

Det är viktigt att det blir rumsrent att tala om stress utan att tycka att all stress är av ondo. Jag tror att mycket av den stress som gör folk sjuka beror på att man försöker dölja att man inte hinner göra jobbet, eller känner sig otillräcklig. Man kämpar på, går hem med en känsla att det blev skit och följande morgon när man öppnar tidningen är man livrädd eftersom man inte riktigt vet vad där står. Och när man läser sin text ser man alla saker man inte har gjort och alla samtal man borde ha ringt.

Det är egentligen ganska enkelt att motverka för mycket arbetsstress:

Det ska finnas en tydlig kommunikation med klara regler för bland annat arbetsfördelning,

arbetstider, övertid och möten. Det är viktigare att informera en gång för mycket än för lite. Reglerna ska gälla för alla, det ska vara jämlikt.

Vi behöver också se varandra. Alla behöver feedback och i branschen är vi i regel ganska dåliga på att ge konstruktiv respons åt varandra.

Öppenhet är också viktigt, särskilt när det gäller prioriteringar. Vad är vårt uppdrag? Vad är vår målsättning? Det finns alltid för mycket att göra eller något man kunde göra bättre. Uppslagen tar aldrig slut, rubrikerna tar aldrig slut och inte ens utrymmet tar slut nuförtiden. Det behövs ett tydligt ledarskap och klara besked om vad vi ska göra och vad vi ska strunta i. Den perfekta texten finns inte.”

REAGERA I TID

- Fråga dig själv hur du mår.
- Reagera när du märker att kolleger inte mår bra.
- Sök hjälp om du är orolig över din mentala hälsa, till exempel från hälsocentralen eller arbetshälsovården.
- Fundera på vad du behöver för att återhämta dig, under arbetsdagen och efter den.

DUODECIM (ANTTI MATTILA, 2018), DANSKA JOURNALISTFÖRBUNDET OCH VÅRDGUIDEN. FÖR ARTIKELN HAR OCKSÅ FORSKARPROFESSOR MARIANNA VIRTANEN PÅ ARBETSHÄLSOINSTITUTET INTERVJUATS.

En del stress är bra

Stress är ett naturligt tillstånd för människan, ett sätt för kroppen att psykiskt och fysiskt förbereda sig för en annalkande prövning – både verkliga prövningar och sådana som finns bara i ens tankar. Pulsen stiger, kroppen utsöndrar så kallade stresshormon och koncentrationen av glykos och fettsyror stiger.

”Stressen mobiliserar dig och får dig att agera, till exempel inför en idrottsprestation, ett föredrag eller en arbetsuppgift”, säger läkaren och forskaren **Arja Uusitalo**, vid Arbetshälsoinstitutet.

Arja Uusitalo har specialiserat sig på arbetsrelaterad stress och på återhämtning. Hon säger att det är svårt att definiera stress eftersom det både är en känsla och en fysisk reaktion. Att säga exakt när stressen blir dålig är också knepigt. Inom medicinen talar man om den negativa stressen som distress.

”I stället för att prestera på topp tack vare stressen känner man att man inte klarar av påfrestningen och börjar få negativa tankar”, säger Arja Uusitalo.

Den negativa stressen märks rätt ofta genom fysiska symtom: sömnproblem, trötthet, huvudvärk, hjärtklappning …

”När den negativa stressen tar över börjar man göra fel, får svårt att koncentrera sig och måste kämpa för att klara av olika uppgifter. Blir det för mycket negativ stress blir vi utbrända.”

Kring 25 procent av finländarna upplever arbetsstress. När ska man oroa sig för en kollega eller vän som utbrister att hen är ”såå stressad” vid varje veckomöte?

”På en del arbetsplatser kan det vara en jargong men ifall jag vore förman skulle jag nog diskutera med dem som säger så, särskilt om läget pågår i veckor.”

Arja Uusitalo säger att det ofta är familj eller arbetskamrater som märker att en människa mår dåligt innan hen själv gör det.

”En stressad person börjar ofta försumma sig själv och hoppar över pauser och måltider. Hens självkänsla sjunker och hen kan vara irriterad och sur. Det blir extra svårt på arbetsplatsen om det är en chef som mår dåligt.”

Arja Uusitalo säger att det är bra att fråga hur den andra mår eller varför hen inte äter. Hon tycker också att man ska kunna tala med sin förman och ge respons, även om det inte är lätt.

MEDIEBRANSCHEN HAR under de tio senaste åren präglats av organisationsreformer och samarbetsförhandlingar. Enligt Arja Uusitalo ökar osäkerhet och konflikter på arbetsplatsen i stor grad den negativa stressen. Att mediemänniskor arbetar med nyheter, sociala medier och ett ständigt pågående nyhetsflöde kan också öka riskerna för att det samlas för mycket negativ stress.

”Särskilt med unga har vi talat mycket om sociala medier och känslan att de förpliktigar dig att vara uppkopplad dygnet runt. Mycket handlar om hur man förhåller sig – känns det som ett tvång eller inte? Får du svårt att somna om du tittar på din mobil strax före läggdags?”

Arja Uusitalo säger att frilansar och egenföretagare kan vara mer utsatta än andra. Man vill inte eller har inte råd att låta bli att ta emot jobb.

”Det är vanligt att man emellanåt har fruktansvärt mycket jobb och emellanåt inget alls. I sådana lägen är det extra viktigt hur man leder sig själv och hur man gör sina kalendrar.”

Den som är anställd har också ett ansvar, säger Arja Uusitalo.

”Arbetsgivaren kan inte säga att du ska sluta röka eller börja motionera.”

Lina Laurent

NEGATIV STRESS – KÄNN IGEN SYMPTOMEN:

- Du har svårt att sova.
- Du saknar handlingskraft.
- Du är trött och utmattad.
- Du blir lätt irriterad och otålig över småsaker.
- Du är frånvarande och glömmer saker och ting.
- Du har lågt självförtroende.
- Du är ofta sjuk.
- Du blir cynisk och likgiltig inför jobbet.
- Du väljer bort vila, fritidsaktiviteter, nöjen och kontakt med släkt och vänner på grund av tidsbrist.
- Du behöver alkohol, nikotin, koffein eller sömnmedel för att orka med vardagen, eller tar till fett, socker, alkohol eller nikotin som en tröst.

kolumn

Felet i våra stjärnor

DAN LOLAX dan.lolax@fabsy.fi SKRIBENTEN ÄR SAMHÄLLSREDAKTÖR PÅ ÅBO UNDERRÄTTELSER.

Fallet **Hassan Zubier** gör att folk pratar förbi varandra och om olika saker.

Debatten handlar om Zubiers osjälviska handling i samband med terrordådet på Salutorget i Åbo i augusti i fjol. Den handlar också om hans försök att få ett större ersättningsbelopp genom förfalskade arbetsintyg, och om lögnerna om fredsbevararuppdraget och jobbet inom vården.

Här ryms även en fängelsedom för mordbrand och falskt alarm. Ytterligare en tråd handlar om hur Zubier förekommit i rapporteringen – inklusive ett sommarprat i Yle Vega – fram till avslöjandena, och efter dem.

EN REAKTION på avslöjandena kan sammanfattas som att Zubier behandlats orättvist av medierna.

Resultatet av denna hårda behandling, låter kritiken förstå, är att Zubiers modiga ingripande tillintetgörs. I stället får extrema röster som har svårt att acceptera hjältedåd från en icke-finländare vatten på kvarn.

Min uppfattning är att medierna rapportering har varit både saklig och motiverad.

Ja, den här typen av avslöjanden fungerar som ”vad var det jag sa”-argument för personer som överlag struntar i fakta – om fakta inte råkar tjäna ingrodda fördomar. Men nyhetsmedier ska inte styras inte av samhällets enfaldiga och avsikten med rapporteringen ska inte vara att fälla någon från en piedestal.

> ”Avsikten med rapporteringen ska inte vara att fälla någon från en piedestal.

Journalister ska förstås fundera på vilken roll de spelar när ”vanliga människor” på ett naivt sätt tillskrivs en endimensionell godhet. Det finns en risk för att pinsamt berörda journalister överkompenserar på ett osakligt sätt om de går från att glorifiera till att kritiskt granska.

UTAN ATT vara cynisk vill jag påstå att Zubier själv formulerat bäst det han den senaste månaden underkastats.

Under rättegången mot **Adberrahman Bouanane** kritiserade Zubier medierna upprepade gånger för att ge all uppmärksamhet åt gärningsmannen. Fokus borde vara på offren, menade han.

Den typen av kritik mot medierna är helt befogad men vi har här inte att göra med en anting-en-eller-situation.

Alternativet till för stor uppmärksamhet på gärningsmannen är inte att all fokus är på offren. De har inte skapat situationen. Därför är det rimligt att låta dem avgöra hur de vill hantera den offentlighet som kastats på dem. Det inbegriper att välja bort offentligheten.

Zubier valde offentligheten men inte ens det valet innebar inte att han blev en person som motiverade en granskning.

Bland annat därför ringde inga varningsklockor när han sommarpratade för Svenska Yle via produktionsbolaget Parad. Det fanns inte orsak att misstänka felaktigheter i det skedet som programmet bandades och sändes, säger Svenska Yles direktör **Marit af Björkesten**.

Zubiers roll i offentligheten förändras när att han med falska intyg försökte lura till sig en större ersättning. Efter det var bollen i rullning.

DET SORGLIGA är att man mycket väl kan tänka sig ett scenario där Zubier öppet berättar om sitt förflutna, inklusive fängelsedomen, utan att för den skull förlora i respekt – snarare tvärtom.

I **Shakespeares** drama *Julius Caesar* säger Cassius till Brutus att människan ibland har makt över det egna ödet. Misslyckas människan är det hennes eget fel, inte stjärnornas.

Den här bristen ska vi komma ihåg, också när vi gör stjärnor av medmänniskor.

notiser

MED VD-HJÄLP SKA SPT VÄXA

Styrelseordförande **Patrik Stenvall** förhandlade på eget initiativ med nyhetsbyrån SPT:s tilltänkta vd-kandidat **Pär Landor**. Den nyvalde vd:n anser själv att jobbet är perfekt för honom.

Han kommer till SPT från rederiet Alfons Håkans, där han varit kommunikationschef. Innan det – 2014–2017 – var han chefredaktör på *Åbo Underrättelser* (ÅU).

Enligt Patrik Stenvall var Landor redan under sin tid på *ÅU* engagerad i att utveckla Svensk presstjänst. När tanken om en frontfigur, som säljer och utvecklar byrån, kom på tal tyckte Landor själv att han skulle vara perfekt för jobbet, säger Stenvall.

”Men sedan flyttade han till näringslivet.”

Nya SPT grundades av KSF Media och HSS Media i fjol. I början av året sällade sig *Åbo Underrättelser* till de redaktioner, som använder SPT:s material.

I dag sysselsätter byrån nio personer, varav sju fast anställda.

Uppstarten har belastat Stenvall så pass att han själv tog initiativ att rekrytera en vd.

”Pär Landor är välmeriterad, med lång erfarenhet av både journalistik och näringsliv.”

Nyhetsbyrån har letts av styrelseordförande Patrik Stenvall (HSS), chefredaktör **Niklas Nyberg** (HSS), chefredaktör **Susanna Ilmoni** (KSF), **Anna Hellerstedt** (KSF) samt **Stefan Holmström** (*ÅU*). Den nya vd:n och Ilmoni är i det privata ett par.

Stenvall uppger att Ilmoni jävat sig i diskussioner som berörde den nya vd:n.

”Jag vill vara tydlig med att allt som handlar om tillsättandet av tjänsten har kommit från mig.”

Landor själv tycker den diskussionen är fullständigt irrelevant.

Då det blir tal om huruvida det kunde ha uppstått en jävsituation vid vd-valet svarar han att påståendet är insinuerande, långsökt och avkräver därefter ett exempel på när en dylik uppgift senast varit relevant i *Journalisten*.

Landor tillträder sitt vd-jobb den 1 september.

Jeanette Björkqvist

MINORITETSPRÅKSTÖDET DELAS UT UNDER SEPTEMBER. DÅ KAN DU LÄSA MER OM DET OCH OM NYHETSBYRÅN SPT PÅ JOURNALISTENS WEBBPLATS.

etiikka

Lehdistönvapautta vai häiriköintiä?

PASI KIVIOJA, TEKSTI ANNA-KAISA JORMANAINEN, KUVITUS

Toimittaja-aktivisti Sam Husseini poistettiin Helsingin huippukokouksen tiedotustilaisuudesta kovin ottein.

Yhdysvaltojen ja Venäjän presidenttien huippukokouksessa Helsingissä tapahtui ennen lehdistötilaisuuden alkua välikohtaus, jonka periaatteellisten kysymysten pohdinta jäi vähälle huomiolle.

Yhdysvaltalainen toimittaja ja aktivisti **Sam Husseini** poistettiin kovakouraisesti Presidentinlinnasta sen jälkeen, kun hän oli heilutellut lappua, jossa luki ”Nuclear Weapon Ban Treaty”.

”Teillä on joka paikassa mainoksia vapaan lehdistön maasta, ja samaan aikaan rauhallinen journalisti poistetaan lehdistötilaisuudesta ja viedään putkaan. Teillä on todellinen ongelma”, Husseini sanoo *Journalistille*.

TILANTEESTA JULKAISTULTA videolta näkyvä tilanne alkaa siitä, kun turvamiehet ohjaavat Husseinin rauhallisesti sivuhuoneeseen.

Sen jälkeen Husseini kävelee turvamies perässään takaisin omalle paikalleen hakemaan tavaroitaan. Hän kaivaa laukustaan ydinaseita koskevan lapun ja esittelee sitä muille toimittajille. Nujakka alkaa, kun Husseini ei suostu antamaan lappuaan sitä tavoittelevalle turvamiehelle. Lopulta Husseini viedään väkisin ulos.

Videoilta ei näy näitä tapahtumia edeltävä tilanne. Myöskään Husseini itse ei maininnut *The Nation* -lehteen kirjoittamassaan selostuksessa edeltäviä tapahtumia.

Paikalla ollut *HS:n* **Laura Saarikoski** kertoo, että Husseini häiritsi muiden toimittajien liveraportointia ennen kuin hänet poistettiin ensimmäisen kerran.

”Hän alkoi huudella amerikkalaistoimittajien selostuksen päälle. ’This is not journalism’, hän sanoi, ja jotain sellaista, että tämänkö takia ryhdyitte alalle.”

Saarikosken mukaan muut toimittajat yrittivät hyssytellä Husseinia. Parin minuutin päästä tulivat turvamiehet paikalle ja pyysivät Husseinin mukaansa.

Husseini kiistää häirinneensä toimittajien raportointia.

”He häiritsivät minua möykkäämällä kameroilleen, kun yritin itsekseni lukea ydinasepolitiikkaa koskevaa tekstiä. Kommentoin toimittajien työtä sarkastisesti, kuten tekivät muutkin.”

HUSSEINI ON TITULEERANNUT itseään kirjailijaksi, toimittajaksi, viestintäjohtajaksi ja aktivistiksi. Kysymyksiä on herättänyt, menivätkö hänellä roolit sekaisin.

”Lehdistötilaisuudessa ei ole kyse yksittäisen toimittajan sananvapaudesta vaan siitä, että raportoidaan yleisölle suurvaltajohtajien tapaamisesta”, sanoo Journalistiliiton puheenjohtaja **Hanne Aho**.

Aho pitää Husseinin huutelua muille toimittajille epäasiallisena ja kollegiaalisesti ikävänä.

”Vaikuttaa siltä, ettei hän ollut käyttämässä lehdistönvapauttaan vaan teki jotain muuta. Hänellä oli jokin viesti, jonka hän halusi kertoa toimittajille ja suurvaltajohtajille.”

> ”Lehdistötilaisuudessa ei ole kyse yksittäisen toimittajan sananvapaudesta.
>
> Hanne Aho, puheenjohtaja, SJL

”Huutelu ei näy videoissa. Voisi kysyä, yrittikö hän itse huutelemalla estää lehdistönvapautta.”

Husseini oli paikalla *The Nation* -lehden akkreditoimana journalistina.

”Minulla ei ollut muuta aikomusta kuin kysyä tiukkoja asiakysymyksiä ydinaseiden uhkasta ihmiskunnalle.”

HUSSEININ MUKAAN mellakkapoliisit ottivat häneltä takahuoneessa pressipassin ja ohjasivat hänet voimalla ulos. Hän sanoo huutaneensa ulkona ihmisille, että tämäkö on suomalaista lehdistönvapautta, minkä jälkeen poliisi painoi hänet maahan, laittoi kädet rautoihin ja työnsi hänet poliisiauton takatilaan.

Rikoskomisario **Anne Hietala** Helsingin poliisin väkivaltarikosyksiköstä ei halua avata henkilöihin käytettyjä voimakeinoja tai muita teknisiä ja taktisia menetelmiä.

”Poliisilla ei ole oikeutta käyttää voimaa enempää kuin kunkin tilanteen haltuun ottaminen vaatii. Lähtökohta on se, että kehenkään henkilöön ei käytetä voimakeinoja tai voimankäyttövälineitä ellei henkilö itse omalla toiminnallaan sellaista tilannetta aiheuta.”

Hanne Ahon mukaan voimankäyttöä on vaikea arvioida pelkän videokuvan perusteella.

”Näytti siltä, että hänestä pidettiin lujaa kiinni, mutta näytti myös siltä, että hän vastusteli.”

Husseini myöntää kohtelustaan suuttuneena talloneensa turvamiesten varpaille ja pyytäneensä tätä myöhemmin yhdeltä henkilöltä anteeksi.

Poliisihallitus on käynnistänyt selvityksen välikohtauksesta uutisoinnin perusteella. Husseini on kannellut eduskunnan oikeusasiamiehelle. Oikeusasiamies odottaa Poliisihallituksen selvitystä tammikuun loppuun mennessä.

anna hyvän kiertää

Kokovartalojuttu. Kun Ilkka Pernu paneutui sisäilma-asioihin, hän alkoi itsekin kokea työhuoneellaan outoja oireita, jotka sittemmin menivät ohi. ”Kuvastaa aihetta, että aloin jutunteon aikana tarkkailla omaakin vointiani normaalia herkemmin.” Pernun työhuone on Sastamalassa, missä myös hänen kotinsa on ollut jo vuosia.

ILKKA PERNU, 37

- Työskennellyt vapaana toimittajana vuodesta 2009 lähtien.
- Aiemmin työskennellyt muun muassa Aamulehdessä ja Taloussanomissa.
- Verkkomedia Long Playn perustajajäsen. Long Playssa julkaistu yhteensä viisi juttua.
- Kirjoittaa moniin aikakauslehtiin, muun muassa Suomen Kuvalehteen, Imageen ja X-lehteen.

TÄLLÄ PALSTALLA JOURNALISTI PYYTÄÄ ILMIANTAMAAN LOISTAVIA ALAN TUOTOKSIA. VIESTIÄ VIE SEURAAVAKSI ETEENPÄIN SE, JONKA TYÖ ESITELLÄÄN PALSTALLA.

Selvyyttä sisäilmaan

NINA ERHO, TEKSTI • KONSTA LEPPÄNEN, KUVA

”Totuus suomalaisesta homeongelmasta -aihe oli ollut *Long Playn* listoilla vuosia. Nyt alan tutkimus oli tullut vaiheeseen, jossa aiheeseen tuntui perustellulta tarttua. Sisäilmasta oli kirjoitettu paljon, mutta laajasti kokoava juttu puuttui. Halusin selvittää, mistä sisäilmaongelmat johtuvat ja miksi jotkut ihmiset kokevat parantuvansa oireista”, sanoo vapaa toimittaja **Ilkka Pernu** kesäkuussa julkaistusta *Hylätyt talot autiot pihat* -jutustaan.

”Kun aloin tehdä juttua vuoden alussa, toimitus oli jo tehnyt taustatyötä. Ryhdyin käymään materiaalia läpi, keräämään lisää ja analysoimaan, mihin lähteisiin voi luottaa ja minkä painoarvon eri näkemyksille voi antaa. Haastattelu haastattelulta huomasin suuren osan tiedeyhteisöstä olevan sitä mieltä, että sisäilmaoireisiin on muitakin kuin rakennuksiin liittyviä syitä. Silti oli niitäkin, joilla on intressejä väittää muuta.

Jutunteko oli ’totuuden rajankäyntiä’. Aina uudelle haastateltavalle soittaessani aloin epäillä aiempia näkemyksiäni ja sitä seuraavan kanssa mietin, että hänkin saattaa olla oikeassa. Koko totuutta en tiedä vieläkään, sillä sisäilmaan liitetyt oireet ovat edelleen mysteeri myös tieteessä. Penkomiseen olisi voinut käyttää paljon enemmänkin aikaa. Toisaalta tiesin keräämäni materiaalin kantavan ja olin jutun valmistuessa aika puhki aiheesta.

Pari päivää ennen sovittua julkaisua kokemusasiantuntija ’Jaana Koskinen’ kieltäytyi esiintymästä jutussa oikealla nimellään vedoten riitaan taloyhtiön kanssa ja perheensä turvallisuuteen. Pohdimme editori **Ilkka Kariston** ja päätoimittaja **Hanna Nikkasen** kanssa pitkään, mitä tehdä. Koska ’Koskinen’ pystyi avaamaan laajasti oire- ja paranemiskokemusta, päätimme sallia anonymiteetin mutta pienentää hänen rooliaan.

Myös moni asiantuntija oli kannoissaan varovainen, koska koki aiemmin joutuneensa vastapuoleksi kärsiville yksilöille. Tutkijoilta ja lääkäreiltä sain valmiista jutusta kiitosta, somekommentteja päätin olla lukematta. Luotan huolellisen työni kantavan niin, että jutussa sanottu tulee siinä myös perusteltua.”

LAURA KOPOSEN VALINTA

Tähdet ja avaruus -lehden toimitussihteeri **Laura Koponen** valitsi esiteltäväksi **Ilkka Pernun** jutun *Hylätyt talot, autiot pihat*, joka ilmestyi kesäkuussa *Long Playssä*.

”36-sivuinen lukupaketti valottaa suomalaista sisäilma- ja homeongelmavyyhtiä monelta kantilta. Juttu on hidasta journalismia parhaimmillaan. Lukijan eteen piirtyy kokonaisuus, joka herättää ajatuksia ja jää pyörimään takaraivoon.

Kirjoittaja Ilkka Pernu on tehnyt hatunnoston arvoisen taustatyön juttua varten. Sisäilmaoireiden syyt ovat ilmeisen kiistanalainen aihe, jota edes moni asiantuntija ei nykypäivänä halua tai uskalla kommentoida.”

Anna tilaa oivaltaa

Jos kuvittaja **Ville Tietäväisen** ja toimittaja **Ville Hännisen** tuoreen *Kertova kuva* -tietokirjan tiivistäisi yhteen opetukseen, se voisi olla ”anna tilaa oivaltaa”. Käsky koskee sekä kuvittajia suhteessa yleisöön että heitä, jotka tilaavat journalistisia kuvituksia.

Yleisölle kuvituksen pitäisi tuottaa hoksaamisen iloa. Välittömästi ymmärretty kuva ei kiinnosta. ”Hetkautettu lukija on tyytyväinen lukija”, tekijät summaavat.

Toisaalta kuvituksella voi kertoa asioita, joihin teksti ei taivu. Parhaimmillaan se tuo juttuun uuden tason. Siksi sen ideoinnille pitäisi varata aikaa yhdessä toimittajan ja toimituksen kanssa jo varhain juttuprosessin alkupuolella.

Sen jälkeen kuvittajalle olisi annettava tilaa tehdä oma tulkintansa. Kirjasta löytyy tosin esimerkkejä myös siitä, miten Tietäväinen on tilaajan toiveesta hionut pois kuvien teräväimpiä särmiä.

Tietokirjan ohella *Kertova kuva* on kokoelma 1990-luvulla uransa aloittaneen Tietäväisen työstä. Kuvituksen voimasta kertoo, että monista Tietäväisen kuvittamista jutuista on jäänyt mieleen päällimmäisenä Tietäväisen kuvitus.

Marja Honkonen

VILLE HÄNNINEN & VILLE TIETÄVÄINEN: KERTOVA KUVA – JOURNALISTISEN KUVITUKSEN MAHDOLLISUUKSIA JA KEINOJA. SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA

poimuri

On luonnollista, että maissa, joissa on totuttu luottamaan journalismiin, lukijat kokevat robotin kirjoittamat jutut ehkä tavallista epäluotettavammiksi. Mutta voi olla, että maissa, joissa ei perinteisesti luoteta journalismiin, ne koetaankin ihmisen kirjoittamia uutisia luotettavammiksi.

Helsingin yliopiston tekijänoikeuden professori Taina Pihlajarinne
Lakimiesuutisissa 20. elokuuta

On toimittajia, jotka kirjoittavat itsensä mielellään jutun tähtihahmoksi ja henkilöbrändäävät. Väittäisin kuitenkin, että enemmistö toimittajista pitää minä-journalismia ihan yhtä piinallisena kuin moni lukija.

Toimittaja Vappu Kaarenoja
Suomen Kuvalehdessä 24. elokuuta

Ennen kuin objektiivisen journalismin ideaali alkoi olla journalismia hallitseva käsite, journalismi oli avoimestikin poliittista ja hyvin ideologista.

Helsingin yliopiston väitöskirjatutkija Timo Harjuniemi
Ylen Brysselin kone -ohjelmassa
29. elokuuta

Journalistiset periaatteet säätelevät myös työväenlehtien toimittajien työtä. Me emme ole puolueen toimitsijoita, vaan kerromme kaiken maailman asioista mahdollisimman objektiivisesti.

Eläkkeelle siirtyvä päätoimittaja Jukka Vilponiemi
Uudessa Ajassa 29. elokuuta

Luulen, että lukijat haluavat ja tarvitsevat median, johon he voivat luottaa, että ammattimaiset toimittajat ovat käyneet läpi sisällön, vastaavat siitä, pyrkivät objektiivisuuteen, totuuteen. Tällainen lehti pitää ilmestyä kerran vuorokaudessa, ja siinä pitää olla kaikki tärkeä, mikä tapahtui edellisenä päivänä.

Toimittaja Staffan Bruun
Sisuradion haastattelussa 29. elokuuta

VESA HEIKKINEN Twitter: @tosentti
KIRJOITTAJA ON SUOMEN KIELEN DOSENTTI JA TIETOKIRJAILIJA.

Minällä on asiaa

Minäpä kerron teille nyt, miten asiat ovat: journalistiset tekstit ovat muuttuneet toimittajakeskeisiksi.

Minä olen yliopistossa oppinut, että tekstejä on asia-, lukija- ja kirjoittajakeskeisiä. Minä olen ymmärtänyt, että journalistiset tekstit ovat perinteisesti olleet paljolti asiakeskeisiä, eritoten sellaiset, joissa ei ole kyse toimittajien mielipiteistä. Minusta tuntuu, että jossain vaiheessa alettiin ajatella entistä enemmän myös lukijaa, anteeksi: kohderyhmää ja asiakasrajapintaa.

Minun mielestäni asian ja lukijan paikan on nyt ottanut kirjoittaja. Kun minä luen lehtijuttua, toimittaja katsoo minua jutun sivusta silmiin ja saattaapa kertoa, miten jutunteko oikein sujui. Tokihan minä saan yhä useammin jo varsinaisesta jutusta itsestäänkin lukea, miten toimittaja menee haastattelupaikalle ja millaiselta kahvi missäkin lattelassa maistuu.

Minusta minä-pronominia ja muita minäviittauksia käytetään tätä nykyä journalistisissa teksteissä jo riittävästi. Enkä minä taida olla yksin arvelujeni kanssa. Minä luin lehdestä jutun, jossa **M. A. Numminen** puhui minäilystä (*Kansan Uutiset*, 18.8.). Toisesta lehdestä minä luin **Juha Seppälän** sanat: toimittajat ovat löytäneet Minänsä ja muuttuneet esiintyviksi taiteilijoiksi sekä vaativat huomiota kuin korea kukko tunkiolla (*Helsingin Sanomat*, 12.8.).

Kun Ämmaa ja Seppälä kertovat minulle, miten asiat ovat, minä nöyrästi uskon. Varsinkin silloin kun minä olen samaa mieltä.

Sitä minä ihmettelen, miksi Suomessa ei ole vaihtoehtoa journalistiselle minäilylle. Minäpä taidankin vallan alkaa *The Economist* -lehden asiakkaaksi. Viimeksi kun minä sitä luin, en minä löytänyt tietoa toimittajista. Kyllä siitä niin mieleni hyvitin, minä.

uusiin tehtäviin

KUKA?

Anne Kauranen, 36, aloitti elokuussa uutistoimisto Reutersin kahden hengen Suomen-toimituksessa kirjeenvaihtajana. Aiemmin hän on työskennellyt uutistoimisto AFP:n kirjeenvaihtajana, *Iltalehdessä* ja *Aamulehdessä*. Koulutukseltaan Kauranen on valtiotieteiden maisteri.

Taustatyötä ja sekuntipeliä

Miksi vaihdoit AFP:n Reutersiin?
Tuli tilaisuus hakea paikkaa, jossa on mahdollisuus kehittyä. Reutersilla on vahva talouspainotus. Toinen iso asia oli, että nyt minulla on työkaveri. AFP:llä pyöritin hommaa yksin Suomessa.

Millainen on tyypillinen päiväsi?
Suurin osa työajasta menee uutisseurantaan. Meidän täytyy olla perillä kaikesta. Seurattavat asiat eivät välttämättä johda heti juttuihin. Kun uutinen kehittyy ja ylittää kansainvälisen kynnyksen, täytyy olla heti valmiina kertomaan, miksi asia on merkittävä. Usein on rauhallista. Suomi on pieni maa. Täältä ei tule joka minuutti kansainvälistä uutista.

Mikä työssäsi on parasta?
Aluksi tuntui luksukselta, että voi mennä tapaamaan ihmisiä ilman, että tarvitsee tehdä juttua. Siihen kannustetaan. Tulin uutistoimistotöihin maailmasta, jossa toimittajat on nakitettu verkkovuoroihin naputtamaan, aina on joku homma kesken ja omat juttuideat pitää ujuttaa lankoina koneistoon, jotta niihin saisi käyttää aikaa.

Mikä on suurin ero kotimaisiin toimituksiin?
Kotimaassa uutisrima liikkuu sen mukaan, mikä on päivän anti. Meillä rima ei laske, vaikka jostain maasta ei olisi uutisia. AFP:llä sanottiin, ettei uutisvirtaa saa ”saastuttaa” tauhkalla. Silloin joukosta ei erota enää uutisia. Myös editointi on erilaista. Jutut editoidaan vähintään kahdesti.

”Täältä ei tule joka minuutti kansainvälistä uutista.

Miten uutistekstit eroavat?
Suomalaisessa mediassa kannustetaan rikkomaan jutun vanhaa kaavaa, halutaan tarinallisia aloituksia ja saatetaan välttää suoria sitaatteja. Meillä uutisen kova ydin pitäisi olla suorana sitaattina, ja siteerata pitää sanasta sanaan.

Kuinka kovaa aikakisaa uutistoimistot käyvät?
Nopeudesta käydään todella kovaa kisaa, mutta se ei saa kostautua virheinä. Talousuutisten pitää olla ulkona heti. Se on sekuntipeliä.

Mikä Suomessa kiinnostaa kansainvälistä yleisöä?
Suomi on euromaa, joten kovaa ydintä on se, miten Suomen talous kehittyy. Myös kaikki pohjoismainen kiinnostaa – mitä outoa täällä lumisessa maassa tapahtuu.

Miksi suomalaisia huolestuttaa, mitä meistä ulkomailla sanotaan?
Olisiko se pienen maan syndroomaa? Huvittavinta on, kun meidän Suomessa istuvien uutistoimistojen toimittajien juttuja siteerataan kotimaan mediassa ja sanotaan, että nyt ulkomailla puhutaan meistä.

Mitä teet vapaa-ajallasi?
Vietän aikaa perheeni kanssa ja pelaan jalkapalloa FC Helsingin Pumpun Ripujoukkueessa. Työni ei ole sellainen, jossa voi laittaa työpaikan oven kiinni ja lopettaa uutisseurannan. Se on kuormittavaa, mutta osa hommaa.

Marja Honkonen

SATTUU TAPAHTUU

Viettävällä tiellä

Maaliskuun puolivälissä vuonna 2015 pääkallokelit olivat pahimmillaan. Olin kuvaamassa täysperävaunullista tukkirekkaa Ruoveden havumetsien teillä, joita navigaattorikaan ei tunnistanut.

Hyppäsin lopuksi rekan kyytiin saadakseni kuvaa kuskista myös ajon aikana. Ajoimme kapeaa metsätietä, joka oli jäätynyt peilikirkkaaksi. Muutaman kilometrin jälkeen tuli pitkä ja jyrkkä ylämäki. Kuski lisäsi vauhtia. Vauhti ei kuitenkaan riittänyt ja renkaat alkoivat sutia.

Lopulta täydessä lastissa oleva rekka alkoi valua jäistä mäkeä pitkin alaspäin. Jarrut eivät pitäneet jäisessä mäessä.

Irrotin jo turvavyöni ja kysyin kuskilta, että pitäisikö tästä lähteä ulos. Kuski kuitenkin kehotti minua pysymään paikoillani. Ehdin vielä laittaa vyön takaisin kiinni ja sitten se oli menoa.

Rekka valui mäkeä alas noin sata metriä ennen kuin rysähti. Rekan nuppi kaatui tien vasemmalle puolen ja perävaunu tien oikeaan sivuun. Kuskin kiroilujen jälkeen keräsin kamerani ja kiipesin kaatuneen nupin pohjalta ylös.

Oli vaikeaa saada ovea auki, koska kyljellään olevan rekan nupin ovi avautui ylöspäin. Säästyimme naarmuilta ja kuvausvälineetkin säilyivät ehjinä.

Otin vielä kuvia kaatuneesta rekasta. Saimme lehteen hyvän esimerkkijutun siitä, miten liukkaita syrjäiset metsätiet voivat olla.

Kuski jäi tapahtumapaikalle odottelemaan kylän traktorimiestä, joka nostikin kaatuneet tukit rekkaan ja rekan ja perävaunun takaisin tielle.

Kotona oli lapsille kertomista, miten vaarallista valokuvaajan työ välillä onkaan.

Rami Marjamäki

KIRJOITTAJA ON TAMPERELAINEN FREELANCEVALOKUVAAJA.

KERRO MITÄ SINULLE ON SATTUNUT TYÖTÄ TEHDESSÄ. OTA YHTEYTTÄ TOIMITUKSEEN.

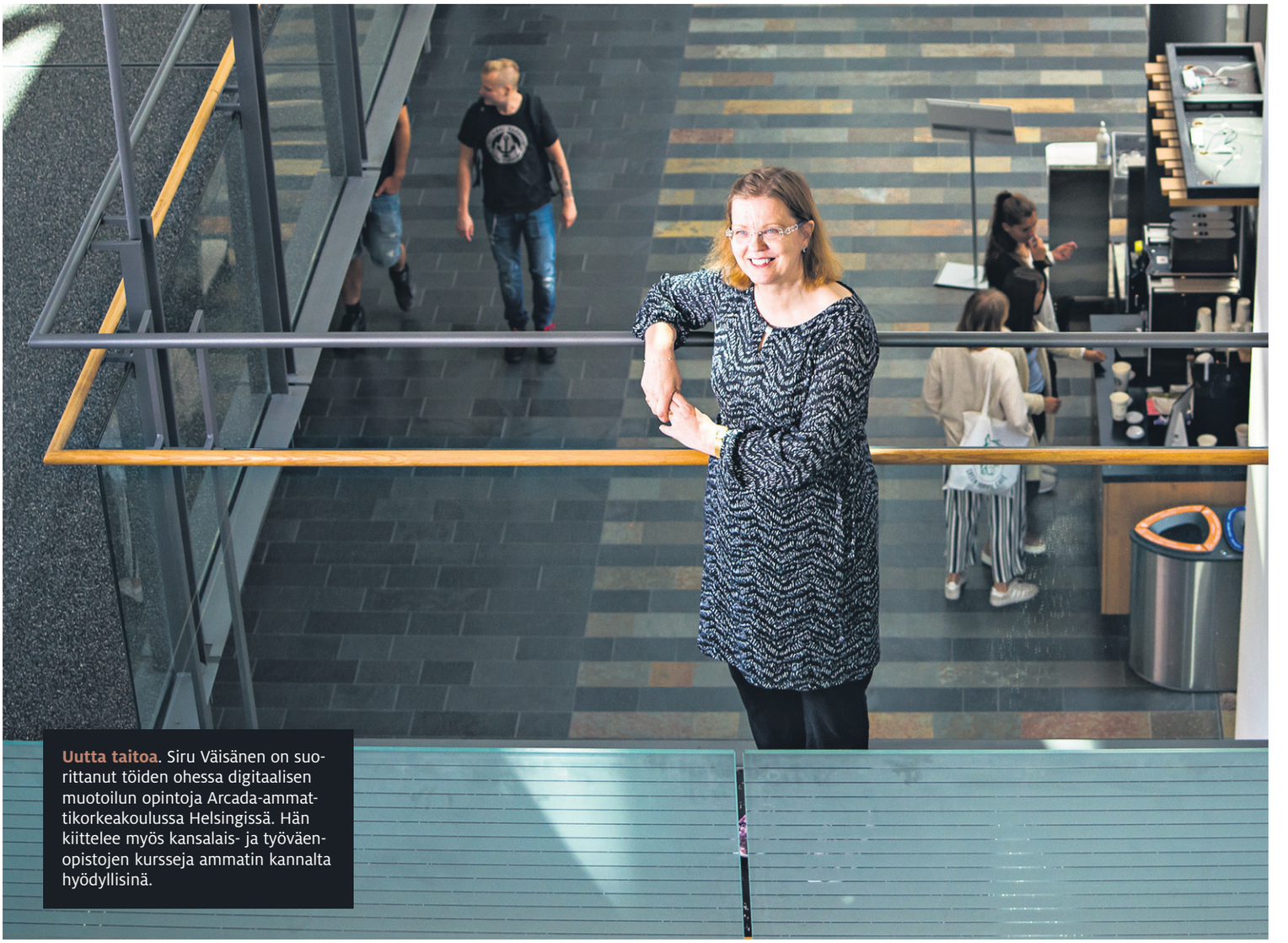

Uutta taitoa. Siru Väisänen on suorittanut töiden ohessa digitaalisen muotoilun opintoja Arcada-ammattikorkeakoulussa Helsingissä. Hän kiittelee myös kansalais- ja työväenopistojen kursseja ammatin kannalta hyödyllisinä.

Paluu kesätoimittajaksi poiki töitä

MARJA HONKONEN, TEKSTI ● PETRI JUOLA, KUVA

Tonnin löytöpalkkiokaan ei tuonut toimitussihteerin paikkaa, mutta Siru Väisänen ei antanut periksi. Journalistien työllisyys on hieman kohentunut.

Tonnin löytöpalkkio työpaikasta. Sen **Siru Väisänen** lupasi muun muassa Toimittajien ja valokuvaajien keikka- ja työpalstalla Facebookissa ja alkuvuodesta 2017 nimettömässä pikkuilmoituksessa *Journalistissa*.

”Olin yrittänyt kaiken mahdollisen”, Väisänen kertoo.

Väisänen, nyt 56, oli ehtinyt olla työttömänä yli vuoden. Hänen toimituspäällikön työnsä Rakennustiedossa oli loppunut lokakuussa 2015 yt-neuvottelujen myötä.

”Vastauksia ei tullut yhtään. Se oli sitä aikaa, kun työpaikkoja ei yksinkertaisesti ollut.”

Väisänen ei lannistunut. Hän lähti Nummelasta kesätoimittajaksi Kuusamoon *Koillissanomiin*, joka oli yksi hänen ensimmäisistä työpaikoistaan alalla. Hän osti auton ja kulki yli 80 kilometrin työmatkaa Taivalkosken kesämökiltään, missä ei ole juoksevaa vettä tai sähköjä.

Viime maaliskuussa aukesi vanhempainvapaan sijaisuus Lohjalla *Länsi-Uusimaan* taittavana toimittajana.

”*Koillissanomien* työ kannatti, vaikka matkat tulivat kalliiksi. Ajattelin, että jospa se poikisi seuraavan paikan. Ja näin kävikin.”

JOURNALISTISTA TYÖTÄ vähennettiin vuosina 2012–2017 yt-neuvotteluissa yli 960 henkilötyövuoden verran, kertovat Journalistiliiton tilastot. Tampereen yliopiston vuonna 2017 julkaistun tutkimuksen mukaan työttömäksi on jäänyt työnsä menettäneistä noin 20 prosenttia.

Työttömyyskassan tilastoissa on toivoa paremmasta.

Ansiosidonnaista päivärahaa sai heinäkuun lopussa 6,1 prosenttia työttömyyskassaan kuuluvista Journalistiliiton jäsenistä. Viime vuonna samaan aikaan luku oli 7,3 prosenttia.

Myös Väisänen on huomannut työpaikkailmoittelun virkistyneen. Pestiä *Länsi-Uusimaassa* on jäljellä vuosi, ja Väisänen on luottavainen tulevan suhteen.

”Haluan vielä ennen eläkettä yhden hyvän, pitkäaikaisen työpaikan toimitussihteerinä tai -päällikkönä.”

Luovuttaa ei kannata, hän kannustaa vastaavaan tilanteeseen joutuvia.

”Pitää olla sinnikäs. Jos ei saa heti unelmapaikkaa, pitää laskea rimaa. Kaikkea kannattaa hakea.” ●

kolumni

Koko ajan altis arvostelulle

"Kehittyminen toimittajana tapahtuu julkisesti.

ANNA-SOFIA NIEMINEN. Twitter: @SofiaNieminen
KIRJOITTAJA ON IMPROBATURIN PÄÄTOIMITTAJA JA VAPAA TOIMITTAJA.

Törmäsin hiljattain artikkeliin, jossa toimittaja **Donna Minkowitz** analysoi yli 20 vuoden takaista juttuaan ja on pahoillaan tekemästään isosta virheestä. Vuonna 1994 julkaistu juttu kertoi **Brandon Teenasta**, transsukupuolisesta nuoresta miehestä, joka raiskattiin ja murhattiin. Jutussa annettiin ymmärtää, että Teena oli lesbo nainen, joka vihasi naisen vartaloaan.

At the time, I was extremely ignorant about trans people, Minkowitz kirjoittaa tuoreessa artikkelissaan.

On ymmärrettävää, että toimittaja epäonnistui transsukupuolisuuden käsittelyssä 1990-luvulla. Esimerkiksi Maailman terveysjärjestö WHO poisti vasta tänä vuonna transsukupuolisuuden mielenterveyden häiriöiden joukosta. Transsukupuolisuudesta liikkuu vieläkin paljon väärää tietoa ja ennakkoluuloja. Voin kuvitella, että toimittajasta virhe tuntuu silti kamalalta.

Kehittyminen toimittajana tapahtuu julkisesti, on kyse sitten kirjoitustaidoista, esiintymisen sujuvuudesta tai ajattelun kehityksestä. Se on kiusallista ja luo paineita.

On tietenkin ehdottoman hyvä asia, että oma ajattelu ja maailmankuva kehittyvät. Samoin on hyvä, että tietomme maailmasta tarkentuvat esimerkiksi tutkimuksen avulla. Isossa kuvassa onkin mitätön sivuseikka, että kehitys voi asettaa omia vanhoja artikkeleita kyseenalaiseen valoon. Ehkä sen muistaminen auttaa olemaan armollinen itseään kohtaan – yhtään väheksymättä sitä, että eniten vääristä tiedoista kärsivät jutuissa esiintyvät henkilöt, ei toimittaja.

Toimittaja on tietysti myös reaaliajassa altis arvostelulle. Jos tekee virheen ja saa siitä ryöpytystä, ei ole helppoa suhtautua tilanteeseen niin, että virheet ovat inhimillisiä ja niitä sattuu väkisinkin joskus.

Työn julkisuuteen olisikin hyvä saada valmennusta. Opinnoissa ja toimituksissa kyllä käsitellään julkisuutta, mutta pohdinnoissa julkinen on usein toisella puolella: saatetaan pohtia vaikkapa sitä, mitä tietoja jutun kohteesta voidaan julkaista. Yhtä lailla voisi käsitellä sitä, mitä keinoja toimittaja voi käyttää esimerkiksi julkisuuden tuoman paineen hallintaan.

Minkowitz teki rohkean teon, kun nosti juttunsa uudelleen esiin ja analysoi virhettään. Tällaisen avoimuuden voi nähdä myös yhtenä keinona hallita julkisuutta.

LEHTIKUVAAJIEN KOPIOSTO-APURAHOJA HAETTAVANA

Jokesin Lehtikuvaajarahaston apurahat ovat haettavana lehtikuvaajille valokuvaproduktioiden tekemiseen sekä läheisesti lehtikuvausta sivuaviin opintoihin ja tutkimuksiin. Apurahaa hakevan lehtikuvaajan Kopiosto-valtakirjan tulee olla luovutettu Journalistiliitolle tai hakijan oikeus Kopiosto-apurahoihin on hakemuksessa perusteltava ammatillisella toiminnalla. Apurahoja ei myönnetä opiskelijoille.

Lehtikuvaajarahasto jakaa myös alle 500 euron stipendejä rahaston omalle Videon äänityöt –kurssille sekä Kuvajournalistien syyspäiville osallistumiseen: osallistumismaksuun, matka- ja majoituskuluihin.

Haku päättyy 1.10.2018 kello 17.00. Hakemukseen kuuluva sitoumus tulostetaan ja postitetaan allekirjoitettuna säätiön toimistolle 5.10.2018 mennessä.

Hakemus tehdään sähköisesti Jokesin apurahajärjestelmään osoitteessa https://www.aspicore-asp.net/jokes/

Lisätietoa: www.jokes-saatio.fi

Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö
Siltasaarenkatu 16, 7. krs 00530 Helsinki

JOKES
Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö

Etsi Xpertti

ETSII TUTKIJAN JUTTUUSI ILMAN HAKUSANOJA, AVOIN KYSYMYS RIITTÄÄ.

www.etsixpertti.fi

Palveluksessasi yliopistot, tutkimuslaitokset ja

SUOMEN AKATEMIA

A.R. Winterin Muistosäätiön apuraha

Säätiö jakaa yhteensä **2 500,00** euroa apurahana ulkomaille tehtävää opintomatkaa varten enintään neljälle suomen- tai ruotsinkieliselle toimittajalle. Hakemukset, joihin on liitettävä selvitys matkasuunnitelmasta ja apurahan hakijan aikaisemmasta toiminnasta, pyydetään lähettämään **26.10.2018** mennessä osoitteella:

A. R. Winterin Muistosäätiö, hallitus
c/o Nordea
asiamies Terhi Alanen
Kuninkaankatu 26 B, 33200 TAMPERE
tai sähköposti: terhi.alanen@nordea.fi

Kansanperinnetiedottaja inhosi öyhötystä

KUVA: JUKKA LINTINEN / YLE KUVAPALVELU

Toimittaja, muusikko ja tietokirjailija **Perttu Häkkinen** kuoli kaaduttuaan polkupyörällä sunnuntaiaamuna 12. elokuuta. Häkkinen oli kuollessaan 39-vuotias. Hän ehti työskennellä muun muassa *Helsingin Sanomien Nyt*-liitteessä, YleX:ssä, Radio Helsingissä ja Yle Puheessa, jossa hän teki vuodesta 2013 saakka radio-ohjelmaa yhdessä **Panu Hietanevan** kanssa.

Ohjelma löysi nopeasti paikkansa yhtenä kanavan kuunnelluimmista. Häkkinen ei ollut kiinnostunut teennäisistä vastakkainasetteluista tai somekohuista vaan perimmäisistä kysymyksiä, ihmisen uskon ja todellisuuden suhteesta. Päänavauksissa ei siis öyhötetty vaan ote oli psykologinen, filosofinen ja kansatieteellinen. Häkkinen määrittelikin itsensä kansanperinnetiedottajaksi.

Hän myös vertasi journalismia pullojen keräilyyn: ei kannata mennä sinne, missä kaikki muut jo ovat, vaan sinne, missä kukaan muu ei vielä ole.

Häkkinen oli filosofian maisteri. Teoreettisen filosofian ja yleisen teologian opinnot kuuluivat selvästi hänen ohjelmissaan. Aiheet olivat usein esoteerisia ja uskonnollisia. Kattauksessa oli niin ufokokemuksia kuin seksimagiaa. Vieraana saattoi olla uskonnollisesta hulluudestaan kertova opiskelija, spurgu, **Tauski**, **Volvo Markkanen**, **Jouko Piho** tai **Matti Klinge**.

Mikään inhimillinen ei ollut Häkkiselle vierasta, mutta yleisöltä ropisi kritiikkiä muun muassa satanistisesta loppukaneetista "Luciferin siunausta" ja fasismin historian käsittelystä. Häkkisen mielestä todellisuutta ei saanut kieltää, vaan kuulija sai itse päättää, uskooko kabbalaan, kummituksiin tai yksisarvisiin.

Häkkinen oli sivistynyt kansanmies, yhdistelmä korkeaa ja matalaa, syvällisyyttä ja tavallisuutta. Hän viihtyi lähiöbaareissa, lomaili Kanariansaarilla, mutta myös **Aleister Crowleyn** Thelema-luostarin raunioilla ja natsien kryptissa.

Perttu Häkkisen traaginen kuolema on koskettanut laajasti. Poikkeusyksilöllä olisi ollut valtavasti vielä tehtävää, ei vähiten aviopuolisona ja kahden alle kouluikäisen lapsen isänä.

Heidi Laaksonen

KIRJOITTAJA ON PERTTU HÄKKINEN -RADIO-OHJELMAN PITKÄAIKAINEN TUOTTAJA JA HÄKKISEN YSTÄVÄ.

Kuvajournalismin dynamo

KUVA: KARI PYYKÖNEN

Professori **Merja Salo** kuoli sairauden uuvuttamana 16. elokuuta 2018 Helsingissä. Hän oli syntynyt 2. maaliskuuta 1953 Hämeenlinnassa.

Salo oli valokuvan ja kuvajournalismin dynamo. Hän jättää jälkeensä ison aukon. Salo vaikutti paljon muun muassa siihen, että Suomeen saatiin vakinaistettua yliopistotasoinen kuvajournalistikoulutus vuosituhannen vaihteessa. Salon teoreettinen ja käytännöllinen osaaminen ulottuivat kuitenkin kuvajournalismin kenttää laajemmalle, taidevalokuvan ja myös koko visuaalisen kulttuurin alueelle. Hän oli perehtynyt myös muoti- ja mainoskuvaan.

Salo kuului siihen opettajapolveen, joka sai todistaa pimiöiden sulkeutumisen ja digitaalisen valokuvan läpimurron. Olemme varmaan vielä niin vahvasti tuon taitekohdan sisällä, ettemme kykene muodostamaan siitä selkeää kuvaa. Salon viimeiseksi jäänyt kirja *Jokapaikan valokuva* (2015) auttaa ymmärtämään murrosta. Teos hahmottaa suomalaisen valokuvan digitalisoitumista neljällä eri alueella: journalismissa, studiokuvauksessa, valokuvataiteessa ja kameraharrastuksessa. Kirja tulee olemaan keskeinen lähde, kun muut valokuvatutkijat tarttuvat tuohon tärkeään aikakauteen.

Kenties rakastetuin hänen monista kirjostaan on kuitenkin *Imageware* (2000), joka on kulunut niin opiskelijoiden kuin valokuvan ammattilaisten käsissä. Monille kirja on ollut ensikosketus muun muassa semioottiseen kuva-analyysiin.

Yksi Salon saavutuksista on myös kansainvälinen Helsinki Photomedia -konferenssi. Hän kasvatti siitä valokuvatutkimuksen tunnustetun foorumin, jonka myös alan keskeiset tutkijat muistavat laittaa kalentereihinsa.

Opiskelijat viihtyivät hänen luennoillaan, koska niin Salon ajattelua kuin opetusta leimasi yksi keskeinen piirre: selkeys. Usein hän reunusti sanomansa humoristisilla oivalluksilla, jotka eivät kuitenkaan hajottaneet luennon fokusta.

Emme olleet aina samaa mieltä valokuvasta ja vaihdoimme ajatuksia joskus aika kiihkeästikin. Viimeksi nähdessämme Merja tiukkasi minulta kantaa siihen, onko fotogrammi valokuva vai ei.

Hän oli myös vastaväittäjäni. Kun olin koitosta edeltävänä iltana varma, ettei nukkumisesta tule mitään, puhelin soi: "Moi. Merja täällä. Älä sitten turhaan hermoile. En grillaa sua – ainakaan kovin paljon."

Janne Seppänen

KIRJOITTAJA ON PROFESSORI.

Tukea järjestäytymiseen. Vikesin EU-rahoitteisessa ay-koulutuksessa Somaliassa pyritään muun muassa luomaan vuoropuhelua media-alan työntekijöiden ja työnantajien välille. Kouluttaja Abdalle Mumin puhui kesäkuussa toimittajille siitä, miksi työntekijöiden kannattaa järjestäytyä niin kansallisesti kuin työpaikoilla.

Vikesiä uhataan oikeustoimilla

ANNA-SOFIA NIEMINEN, TEKSTI ● PEIK JOHANSSON, KUVA

Sananvapaustyötä tekevää säätiötä yritetään sotkea erikoiseen oikeusjuttuun.

Viestintä ja kehitys -säätiö Vikes on törmännyt erikoiseen ongelmaan. Säätiö on haastettu oikeuteen Keniassa.

Sananvapaustyötä kehittyvissä maissa tekevä Vikes on työskennellyt Somaliassa yhteistyössä Somalian journalistiliiton kanssa. Yhteyshenkilönä on toiminut liiton pääsihteeri.

Somalian journalistiliiton pääsihteeriydestä väännetään kuitenkin kättä. Liiton entinen pääsihteeri väittää yhä olevansa virassa, ja on nyt uhannut Vikesiä oikeustoimilla – ei Somaliassa vaan Keniassa.

Vikes sai entisen pääsihteerin asianajajalta elokuun alkupuolella sähköpostin, jossa kerrottiin, että Vikesiä vastaan on nostettu kanne kenialaisessa oikeusistuimessa. Vikesin edustajaa kehotettiin saapumaan heti seuraavana aamuna oikeuteen Keniaan.

Vastaajiksi on nimetty Vikes, Kirkon Ulkomaanapu ja liiton istuva pääsihteeri. Kanteessa väitetään istuvan pääsihteerin esiintyneen väärin perustein liiton edustajana ja siten erehdyttäneen Vikesiä ja Kirkon Ulkomaanapua. Samalla tämä käyttäisi väärin ”Somalian journalistiliito” -tavaramerkkiä, jonka entinen pääsihteeri on rekisteröinyt Keniassa.

Vikesin puheenjohtaja **Juha Rekola** kertoo, että kaksi eri oikeusastetta on Somaliassa vahvistanut istuvan pääsihteerin olevan Somalian journalistiliiton todellinen pääsihteeri. Hän ei näe kanteelle perusteita.

”Me pystymme osoittamaan lähes jokaisen lauseen vääräksi”, Rekola sanoo.

Kenialaisella oikeusistuimella ei hänen nähdäkseen myöskään ole tuomiovaltaa suomalaisten ja somalialaisten järjestöjen välisessä yhteistyössä.

Toisin kuin kanteessa annetaan ymmärtää, Kirkon Ulkomaanapu ei ole osallinen Vikesin hankkeessa. Järjestö tekee kyllä yhteistyötä Vikesin kanssa, mutta ei kyseisessä hankkeessa.

”Me emme ymmärtääksemme voi olla kanteessa vastaajana. Me emme tiedä, miksi olemme siinä nimitettynä”, Kirkon Ulkomaanavun viestintäjohtaja **Ritka Heino** sanoo.

Kaksi päivää kanteesta ilmoittamisen jälkeen entinen pääsihteeri julkaisi tapaukseen liittyen tiedotteen ja tuomarin allekirjoittaman paperin, joka vaikuttaa Kenian oikeusistuimen määräykseltä. Siinä kehotetaan Vikesiä ja Kirkon Ulkomaanapua lopettamaan yhteistyö istuvan pääsihteerin kanssa.

Vikes on muun muassa kouluttanut toimittajia Somaliassa ja rakentanut maan ensimmäisen monikamerastudion. ●

JSN: JOURNALISTI VOI JOSKUS RIKKOA LAKIA

Julkisen sanan neuvosto on julkaissut kannanoton sananvapauden merkityksestä sekä *Journalistin ohjeiden* ja lainsäädännön suhteesta.

Kannanotto liittyy *Helsingin Sanomien* 16. joulukuuta 2017 julkaisemaan Viestikoekeskus-juttuun. JSN päätti ottaa kantaa siihen, voiko journalisti rikkoa lakia sananvapauden nimissä tai julkaista tietoja salaisiksi määritellyistä asiakirjoista.

Kannanoton mukaan poikkeustapauksissa yleisön tiedonsaantioikeuden varmistaminen saattaa edellyttää journalistilta toimintaa, joka voi olla tulkittavissa lainvastaiseksi.

Neuvosto muistuttaa, että lehdistönvapaus ei ole tarkoitettu ensisijaisesti toimittajien vaan kansalaisten oikeuksien turvaamiseen. Se varmistaa yleisön oikeuden saada luotettavaa ja totuudenmukaista tietoa.

”Sananvapauteen kuuluu ilmaisunvapauden lisäksi oleellisesti myös yleisön oikeus saada tietoa”, kannanotossa todetaan.

JSN päätti kannanoton julkaisusta Lahdessa 22. elokuuta pitämässään kokouksessa.

Manu Marttinen

PRESSIKORTISTA MOBIILIVERSIO

Journalistiliitto on julkistanut matkapuhelimeen ladattavan pressikortin, joka tulee perinteisen muovikortin rinnalle. SJL ei ole luopumassa perinteisestä muovisesta pressikortista.

”On oletettavaa, että sähköinen pressikortti tunnistetaan laajasti vasta pienen siirtymävaiheen jälkeen”, Journalistiliiton palvelujohtaja **Simon Huldén** sanoo.

Sähköisen pressikortin käyttö edellyttää henkilöllisyystodistuksen näyttämistä.

Liiton jäsenet saivat 28. elokuuta mobiilikortin latauslinkin tekstiviestinä. Sovellus toimii kaikissa älypuhelimissa. Sitä ei voi ostaa sovelluskaupoista, koska sen käyttö on sidottu jäsenen Journalistiliiton jäsenrekisteriin annettuihin puhelinnumeroihin.

Sovelluksen avulla saa myös tietoa Journalistiliiton palveluista ja jäseneduista.

Manu Marttinen

Yhdistykset

HELSINGIN SEUDUN Journalistien ylimääräinen yleiskokous pidetään keskiviikkona 26.9.2018 klo 18 Sokos Hotelli Presidentissä, Eteläinen Rautatiekatu 4, Helsinki. Kokouksessa valitaan HSJ:n valtuutetut Journalistiliiton valtuustoon joulukuussa 2018 alkavalle nelivuotiskaudelle. Lisätiedot ja ilmoittautumiset www.hsj.fi

Journalisti myös verkossa

journalisti.fi

Teollisuus liitto

Suomen suurin teollisuuden ammattiliitto valvoo noin 220 000 jäsenen etuja. Keskustoimisto Helsingissä ja 11 aluetoimistoa.

Haemme palvelukseemme

Ruotsinkielistä toimittajaa

määräaikaiseen työsuhteeseen 1.10.2018–16.10.2020 keskustoimistoomme Helsinkiin.

Katso tarkemmat tiedot toimittajan keskeisistä tehtävistä liiton verkkosivuilta Teollisuusliitto.fi/avoimet-tyopaikat.

Hakemusten on oltava perillä viimeistään 16.9.2018.

Suomen Journalistiliitto

PUHELINVAIHDE / TELEFONVÄXEL
(09) 6122 330

KÄYNTIOSOITE / BESÖKADRESS
Säästöpankinranta 2, 7.krs.
00530 Helsinki
Sparbankskajen 2, 7. vån.
00530 Helsingfors

POSTIOSOITE / POSTADRESS
Siltasaarenkatu 16, 00530 Helsinki
Broholmsgatan 16, 00530 Helsingfors
PL 252, 00531 Helsinki /
Box 252, 00531 Helsingfors

SÄHKÖPOSTIT / E-POST
info@journalistiliitto.fi
jasenasiat@journalistiliitto.fi
(jäsenasiat/medlemsärenden)
etunimi.sukunimi@journalistiliitto.fi
förnamn.efternamn@journalistiliitto.fi

VERKKOSIVUT / WEBBSIDOR
www.journalistiliitto.fi
www.journalistforbundet.fi

FINKA / A-KASSA
www.finka.fi
(09) 8689 400

Suomen Journalistiliitto on ammattijärjestö, jonka tehtävä on valvoa journalistien ja journalismin etuja. Jäsenkuntamme koostuu viestintäalan ammattilaisista, kuten toimittajista, kuvaajista, graafikoista, kääntäjistä ja kustannustoimittajista.

Suomen Journalistiliitto
Finlands Journalistförbund

JOURNALISTI

Journalisti Journalisten
Suomen Journalistiliiton
ammattilehti
94. vuosikerta 7. 9. 2018

TOIMITUS

VASTAAVA PÄÄTOIMITTAJA
/ANSVARIG CHEFREDAKTÖR
Maria Pettersson 045 675 7401

TOIMITUSSIHTEERI/
REDAKTIONSSEKRETERARE
Manu Marttinen 050 310 3036

TOIMITTAJAT/REPORTRAR
Nina Erho 050 379 8155
Marja Honkonen 050 379 9108

ULKOASU/LAYOUT
Kai Widell 050 576 2746
Heli Saarela (vapaalla)

SÄHKÖPOSTI
etunimi.sukunimi@journalistiliitto.fi
förnamn.släktnamn@journalistiliitto.fi

VERKKOLEHTI
www.journalisti.fi

TILAUKSET/BESTÄLLNINGAR
Jaicom Oy 03 4246 5383
journalisti@jaicom.com

PAINO/TRYCKERI
I-print Oy,Seinäjoki
ISSN 1236-3596 (painettu/tryckt)
1458-4271 (verkko/nät)

JULKAISIJA/UTGIVARE
Suomen Journalistiliitto
Finlands Journalistförbund
09 612 2330, faksi 09 640 361
PL 50, 00531 Helsinki

SEURAAVAN LEHDEN
ILMESTYMISAIKATAULU

11/2018 aineisto **19.9.**
ilmestyy **28.9.**

VASTUULLISTA JOURNALISMIA

ILMOITUSMYYNTI:
www.journalisti.fi › ilmoittajille
044 755 5002

VARAA ILMOITUSTILASI AJOISSA.

Hyppy pelkoa päin

Seija Suihkonen pelkäsi korkeita paikkoja. Sitten hän päätti heittäytyä vapaapudotukseen lentokoneesta.

MINTTU-MAARIA PARTANEN, TEKSTI, TOMMI ITKONEN, KUVA

Kun lentokoneen ovi avautui neljässä kilometrissä, pelko puristi **Seija Suihkosen** sisusta. Hän oli suorittamassa laskuvarjohyppykurssia Floridassa talvella 2009. Alla oli yksi tandemhyppy.

”En muista siitä mitään, kai se jännitti niin paljon”, Suihkonen sanoo.

Vaikka Suihkosta pelotti aivan järjettömästi, hän hyppäsi. Maassa tuli heti tunne, että tätä on saatava lisää.

Keskisuomalaisen toimitussihteeri Seija Suihkonen saa usein vastata, kuinka hän uskaltaa hypätä laskuvarjolla.

”Hyppääminen jännittää aina, mutta se on muuttunut hyväksi jännitykseksi. Olen voittanut pelkoni. Kaiken lisäksi minulla on korkean paikan kammo!”

Suihkonen sanoo, että tarpeeksi ylhäällä korkeuden taju ja sitä myötä korkean paikan kammo katoavat.

”Pelkään edelleen katsoa alas viidennen kerroksen parvekkeelta, mutta ehkä laskuvarjohyppäämisen myötä pelko on hieman helpottanut.”

SUIHKOSEN LAJI on fs-hyppääminen eli muodostelmahyppääminen. Siinä kaksi tai useampi laskuvarjohyppääjää hyppää samanaikaisesti ja muodostaa ilmassa kuvioita. Suihkonen saattaa parinsa kanssa esimerkiksi ensin ottaa käsistä kiinni, sitten toinen kääntyy sivuttain ja pari ottaa otteen kääntyneen kyljestä. Sama toistetaan toisinpäin.

Muodostelmahyppäämisessä kaikki sovitaan etukäteen. Opettelu on jatkuvaa: kuinka hidastaa putoamista, kuinka liikkua sivuttain, kuinka muodostaa kuvioita entistä nopeammin.

Laskuvarjohyppääminen on Suomessa tauolla lokakuusta maaliskuuhun, jolloin Suihkonen harjoittelee tuulitunnelissa.

Suihkonen on aina harrastanut joukkuelajeja, joten sosiaalinen harrastaminen kiinnosti myös laskuvarjohyppäämisessä. Hän kokee olevansa joukkueen jäsen myös toimitussihteerinä.

”Toimitussihteerin työ on kuin jääkiekkomaalivahdin työtä. Valvon viimeisenä, etteivät helpot laukaukset mene maaliin. Toisaalta silloin kun maalivahti tai toimitussihteeri tekee virheen, kaikki huomaavat sen.”

KUN HYPPY LÄHESTYY, mieli tyhjenee kaikesta muusta. Varusteet, korkeusmittari, kypärä ja hyppypuku päälle, varjo selkään. Kädet käyvät varustetarkastuksen tottuneesti läpi: päävarjon avauspampula, varavarjon kahvat. Sama lentokoneessa ja vielä ennen hyppyä. Sen jälkeen on pelkkää pudotusta.

”Pelkään katsoa viidennen kerroksen parvekkeelta alas.

”Vapaapudotus on parasta lajissa.”

Suihkonen putoaa noin 200 kilometrin tuntivauhdilla. Vauhdin huomaa vasta, kun maa alkaa lähestyä.

Kilometrin korkeudessa hän avaa päävarjon. Vain kerran se ei avautunut.

”Se oli todennäköisesti oma pakkausvirheeni.”

Suihkonen käytti varavarjoa ja laskeutuminen sujui normaalisti.

”Ei siinä tullut paniikkia. Näitä tilanteita varten harjoitellaan koko ajan.”

Ja maassa oli jälleen tunne: tätä pitää saada lisää.

KATSO VIDEO HYPYSTÄ JOURNALISTIN VERKKOSIVUILTA.

VAPAALLA

SEIJA SUIHKONEN, 43

- Keskisuomalaisen toimitussihteeri. Asuu puolisonsa kanssa Jyväskylässä.
- Valmistunut Jyväskylän yliopistosta pääaineenaan yleinen historia.
- Työskennellyt Keskisuomalaisessa vuodesta 2003 muun muassa toimittajana urheilu- ja kotimaan osastoilla.
- Harrastaa laskuvarjohyppäämisen lisäksi juoksua, salibandya, retkeilyä, matkailua ja kirjeenvaihtoa ulkomaalaisten kirjekavereiden kanssa.

◀ **Vapaa pudotus.** Keskisuomalaisen toimitussihteeri Seija Suihkonen potee korkean paikan kammoa, mutta riittävän korkealla korkeuden taju ja kammo katoavat.

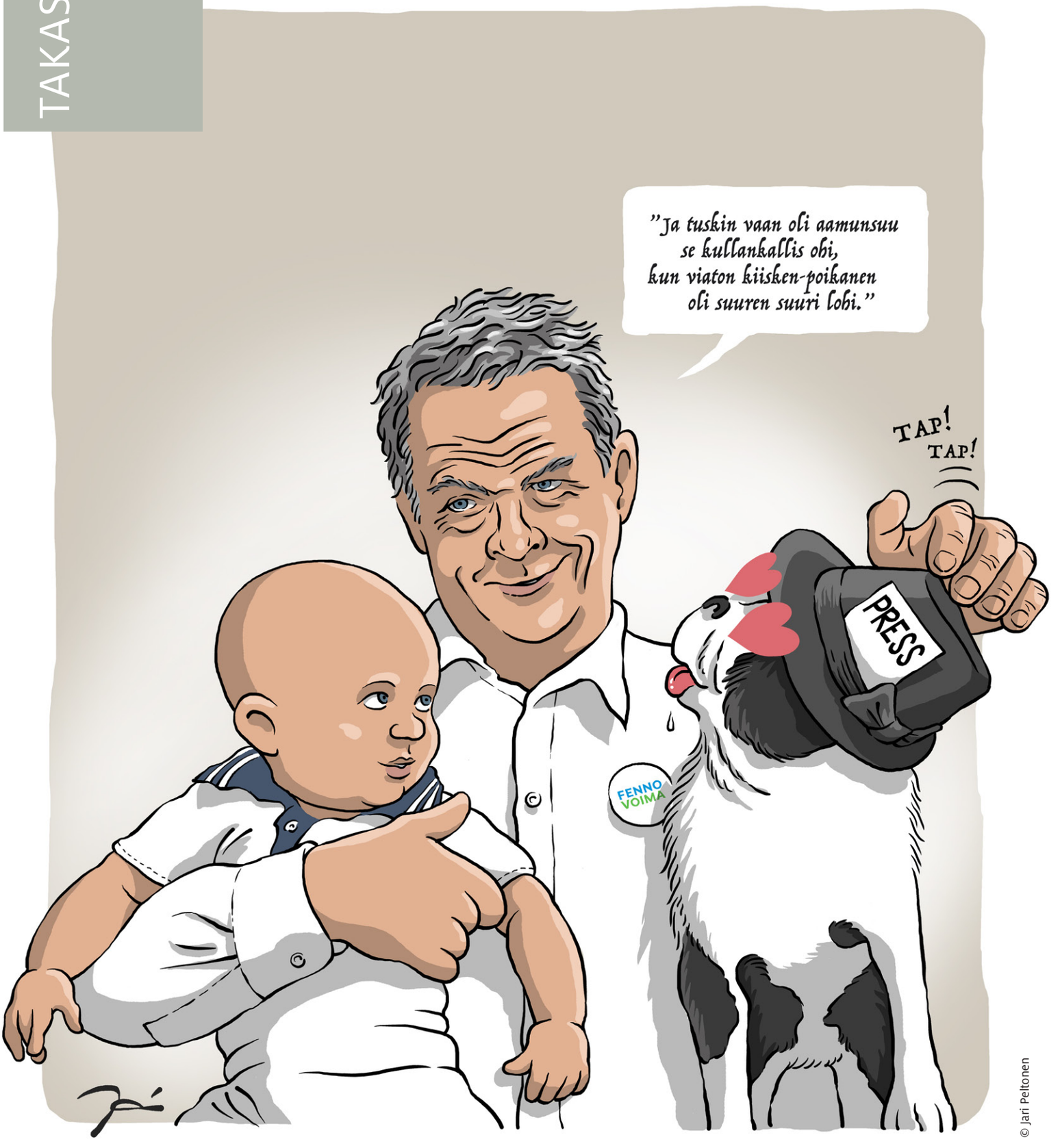

© Jari Peltonen